

A decorative graphic element consisting of a horizontal grey bar that ends in a black square, and a vertical grey bar extending downwards from the black square.

ДОКЛАД НА ЕКРН ЗА БЪЛГАРИЯ

(пети мониторингов цикъл)

Приет на 19 юни 2014 г.

Публикуван на 16 септември 2014 г.

ECRI Secretariat
Directorate General II - Democracy
Council of Europe
F-67075 STRASBOURG Cedex
Tel.: + 33 (0) 3 90 21 46 62
Fax: + 33 (0) 3 88 41 39 87
E-mail: ecri@coe.int

www.coe.int/ecri

ДОКЛАД НА ЕКРН ЗА БЪЛГАРИЯ (пети мониторингов цикъл)

Приет на 19 юни 2014 г.

Публикуван на 16 септември 2014 г.

Моля, обърнете внимание, че настоящият документ е превод. В случай на съмнение следва да има позоваване на оригиналните редакции на английски и на френски език.

СЪДЪРЖАНИЕ

ПРЕДГОВОР	7
РЕЗЮМЕ	9
КОНСТАТАЦИИ И ПРЕПОРЪКИ	13
I. ОБЩИ ТЕМИ	13
1. ЗАКОНОДАТЕЛСТВО ЗА БОРБА СРЕЩУ РАСИЗМА И РАСОВАТА ДИСКРИМИНАЦИЯ	13
- ПРОТОКОЛ 12 КЪМ ЕВРОПЕЙСКАТА КОНВЕНЦИЯ ЗА ПРАВАТА НА ЧОВЕКА	13
- НАКАЗАТЕЛНО ПРАВО	13
- ГРАЖДАНСКО И АДМИНИСТРАТИВНО ПРАВО	15
- НЕЗАВИСИМИ ОРГАНИ.....	17
2. СЛОВО НА ОМРАЗАТА.....	17
- РАСИЗЪМ В ПОЛИТИЧЕСКИ И ДРУГИ ФОРМИ НА ПУБЛИЧНОТО СЛОВО	17
- РАСИЗЪМ В ИНТЕРНЕТ И В МЕДИИТЕ	19
- ОТГОВОР НА ВЛАСТИТЕ.....	19
3. РАСИСТКО, ХОМОФОБСКО И ТРАНСФОБСКО НАСИЛИЕ	21
- ОТГОВОР НА ВЛАСТИТЕ.....	23
4. ПОЛИТИКИ ЗА ИНТЕГРАЦИЯ.....	24
- ЕТНИЧЕСКИ, РЕЛИГИОЗНИ И ЕЗИКОВИ МАЛЦИНСТВА	24
- ЧУЖДИ ГРАЖДАНИ	25
- РЕЗУЛТАТИ ОТ ПОЛИТИКИТЕ.....	27
II. ТЕМИ, СПЕЦИФИЧНИ ЗА БЪЛГАРИЯ	29
1. ПРЕПОРЪКИ ЗА МЕЖДИННО ПРОСЛЕДЯВАНЕ ОТ ЧЕТВЪРТЯ ЦИКЪЛ.....	29
- ОБУЧЕНИЕ ПО ВЪПРОСИ, СВЪРЗАНИ С РАСОВАТА ДИСКРИМИНАЦИЯ.....	29
- ФУНКЦИОНИРАНЕ НА КОМИСИЯТА ЗА ЗАЩИТА ОТ ДИСКРИМИНАЦИЯ	30
- ИНТЕГРИРАНЕ НА ДЕЦАТА РОМИ В ОБИКНОВЕНИ УЧИЛИЩА.....	30
2. БЕЖАНЦИ И ЛИЦА, ТЪРСЕЩИ УБЕЖИЩЕ	32
3. ПОЛИТИКИ ЗА БОРБА С ДИСКРИМИНАЦИЯТА И НЕТОЛЕРАНТНОСТТА КЪМ ЛГБТ ЛИЦА.....	33
- ЗАКОНОДАТЕЛНИ ВЪПРОСИ.....	33
- ДАННИ	34
- НАСЪРЧАВАНЕ НА ТОЛЕРАНТНОСТ И БОРБА С ДИСКРИМИНАЦИЯТА	35
ПРЕПОРЪКИ ЗА МЕЖДИННО ПРОСЛЕДЯВАНЕ	39
СПИСЪК НА ПРЕПОРЪКИТЕ	41
БИБЛИОГРАФИЯ	45
ПРИЛОЖЕНИЕ: ПОЗИЦИЯ НА ПРАВИТЕЛСТВОТО	49

ПРЕДГОВОР

Европейската комисия срещу расизма и нетолерантността (ЕКРН), създадена от Съвета на Европа, е независим орган за мониторинг по правата на човека, специализиран по въпросите, свързани с расизма и нетолерантността. Тя е съставена от независими и безпристрастни членове, избрани въз основа на техния морален авторитет и признат експертен опит по въпросите на расизма, ксенофобията, антисемитизма и нетолерантността.

В рамките на своите уставни задължения ЕКРН осъществява мониторинг по страни, като анализира положението във всяка от държавите-членки във връзка с расизма и нетолерантността, и изготвя идеи и предложения за решаване на набелязаните проблеми.

Мониторингът по страни на ЕКРН разглежда всички държави-членки на Съвета на Европа на равно основание. Работи се на петгодишни цикли, като се обхващат 9-10 страни годишно. Първата поредица от доклади бяха приключени в края на 1998 г., втората поредица - в края на 2002 г., третата поредица – в края на 2007 г., а четвъртата поредица от доклади ще бъде приключена в началото на 2014 г. През ноември 2012 г. започна работата по петата поредица от доклади.

Работните методи за изготвяне на докладите включват анализи на документация, посещение в съответната страна, след което, поверителен диалог с националните власти.

Докладите на ЕКРН не са резултати от разследвания или от свидетелски показания. Те представляват анализи, основани на голямо количество информация, събрана от разнообразни източници. Документалните проучвания се основават на голям брой национални и международни писмени източници. Посещението *in situ* дава възможност за среща с пряко заинтересуваните страни (правителствени и неправителствени) с оглед на събирането на подробна информация. Процесът на поверителен диалог с националните власти предоставя възможност на последните да предложат, ако считат това за необходимо, поправки към проектодоклада с цел да бъдат коригирани всички евентуални фактически грешки, които докладът би могъл да съдържа. След приключването на диалога националните власти могат, ако желаят това, да поискат техните гледни точки да бъдат приложени към окончателния доклад на ЕКРН.

Петата поредица от доклади се съсредоточава върху четири теми, общи за всички държави-членки: (1) Законодателни въпроси, (2) Слово на омразата, (3) Насилие, (4) Политики за интеграция, както и върху редица теми, специфични за всяка една от тях. Междинните препоръки от четвъртата поредица доклади, които не са приложени или са частично приложени по време на четвъртия мониторингов цикъл, ще бъдат проследени в тази връзка.

В рамките на петия цикъл отново е поискано приоритетно прилагане за две конкретни препоръки, избрани измежду направените в доклада. Не по-късно от две години след публикуването на този доклад ЕКРН ще осъществи процес на междинно проследяване по тези две препоръки.

Настоящият доклад е изготвен от ЕКРН на нейна собствена отговорност. Той обхваща събитията до 21 март 2014 г.; развитията след тази дата не са включени в анализа и не са взети предвид в направените в него заключения и препоръки.

РЕЗЮМЕ

След публикуването на 20 юни 2008 г. на Четвъртия доклад на ЕКРН за България бе отбелязан напредък в редица области.

Измененията в Наказателния кодекс въведоха увеличени санкции за убийство и причиняване на телесни повреди, извършени с хулигански, расистки и ксенофобски мотиви.

През март 2012 г. българският парламент одобри Национална стратегия за интеграция на ромите (НСИР). Тя изисква всеки регион да разработи и да приеме регионална стратегия и план за действие за интеграция на ромите до 2020 г.

Бе приета Национална стратегия в областта на миграцията, убежището и интеграцията (2011-2020 г.) Тя има за цел да установи ефективна национална политика за управление на миграцията и интеграцията.

Измененията в Закона за народната просвета въведоха задължително двегодишно предучилищно образование, с цел гарантиране на равен старт за всяко дете, ранно социализиране и развитие на уменията, необходими за постъпване в първи клас.

Центърът за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства продължава да финансира проекти в училища, детски градини и общини, предназначени да осигуряват равен достъп до качествено образование за децата от етническите малцинствени групи, както и запазване и развитие на тяхната културна идентичност.

Промяна в закона от 2012 г. позволява узаконяване на незаконно построени къщи, които вече няма да бъдат разрушавани и по този начин ромски семейства да остават без подслон.

ЕКРН приветства тези положителни достижения в България. Същевременно, въпреки постигнатия напредък, някои въпроси създават основания за загриженост.

Властите не са включили в Наказателния кодекс разпоредба, която да определя расистката мотивация като отегчаващо обстоятелство при всички престъпления. Българското законодателство не предвижда задължение за прекратяване на държавното финансиране за организации или политически партии, насърчаващи расизма. Словото на омразата или насието, насочени към сексуалната ориентация или към половата идентичност, не са признати като престъпление в Наказателния кодекс.

Расисткото и нетолерантно слово на омразата в политическия дискурс се увеличава; сега основният му прицел са бежанците. В медиите и в Интернет проявите на расизъм и ксенофобия срещу чужденци, турци и мюсюлмани са често срещани; същото е валидно и за обидния език, когато се говори за ромите. Също така се наблюдава значително количество слово на омразата, насочено към сексуалната ориентация. В България действат все повече ултранационалистки/фашистки групи и политически партии.

Властите рядко отправят към обществеността послания срещу словото на омразата. Малко случаи на слово на омразата са достигнали съда, а процентът на произнесените присъди е нисък. Въведената система за санкциониране на нарушения на релевантното законодателство, свързано с медийните услуги, е неефективна.

Продължават да бъдат извършвани актове на расистко насилие срещу роми, мюсюлмани, евреи, нетрадиционни религиозни групи и тяхното имущество. Те рядко са преследвани по разпоредбите на наказателното право, специално приети за тази цел; много често вместо тях се посочва хулиганство.

Българската НСИР не разполага с механизми за събиране и разпространяване на необобщени данни, и не може да осигури достатъчно финансиране. Вследствие на това досега са постигнати малко положителни резултати.

Слабите постижения в областта на образованието остават, а процентът на отпадане от училище продължава да бъде непропорционално висок сред учениците роми. Проучванията показват, че дискриминационните нагласи са ендемични в българската образователна система.

Националната програма за интеграция на бежанците не функционира добре, главно поради липсата на подходящо финансиране. Решението на правителството от октомври 2013 г. за изграждане на временна 30-километрова ограда по границата с Турция може да застраши международните задължения на България.

Липсват официални данни за броя на членовете на ЛГБТ общността в България, както и специално законодателство, уреждащо смяната на пола.

В настоящия доклад ЕКРН иска от властите да предприемат по-нататъшни действия в редица области; в този контекст тя формулира редица препоръки, включително следващите по-долу.

България трябва да ратифицира във възможно най-кратки срокове Протокол № 12 към Европейската конвенция за правата на човека.

Българските власти следва да включат в Наказателния кодекс разпоредба, която изрично да постановява, че расистката мотивация при всяко обикновено престъпление представлява отегчаващо вината обстоятелство. Сексуалната ориентация и половата идентичност трябва да бъдат включени във всички членове от Наказателния кодекс, свързани със словото на омразата и мотивираните от омраза престъпления.

Законът за защита срещу дискриминацията трябва да бъде изменен, така че да включи половата идентичност като основание за дискриминация. В него също трябва да бъде предвидено задължение за спиране на публичното финансиране за организации или политически партии, насърчаващи расизма.

Комисията за защита от дискриминация трябва да изготвя и да публикува информация за дискриминация, както и да разяснява процедурите за подаване на жалби срещу дискриминация на различни езици, използвани в страната, и да разпространява широко тези сведения*.

Съветът за електронни медии трябва да бъде насърчаван да предприема действия във всички случаи на разпространение на слово на омразата. Той трябва да увеличи глобите за нарушения на разпоредбите на Закона за радиото и телевизията във връзка със слово на омразата, така че те да изпълняват наистина възпиращи функции, и да използва в по-голяма степен възможността за отмяна на лицензии за излъчване, когато е подходящо.

Българските власти следва да организират спешно кампания за повишаване на осведомеността, която да популяризира положителния образ и толерантността

по отношение на лица, търсещи убежище, и бежанци, и да гарантира, че обществеността разбира необходимостта от международна закрила*.

Необходимо е да се определи подходящо финансиране за ефективното изпълнение на НСИР.

Властите следва да работят в тясно сътрудничество с ВКБООН за удължаване във времето и подобряване на пакета от мерки за интеграция на бежанците. Те трябва да премахнат всички погранични огради, които създават физически бариери пред бежанци, търсещи международна закрила.

Необходимо е да се разработи законодателство за правно признаване на смяната на пола и за смяна на пола в съответствие с международните стандарти и експертен опит. Трябва да се приеме план за действие за борба срещу хомофобията и трансфобията във всички области на ежедневието, включително в образованието, заетостта и здравните грижи.

* Тази препоръка ще бъде предмет на междинно проследяване от ЕКРН не по-късно от две години след публикуването на настоящия доклад.

КОНСТАТАЦИИ И ПРЕПОРЪКИ

I. Общи теми

1. Законодателство за борба срещу расизма¹ и расовата дискриминация²

- Протокол 12 към Европейската конвенция за правата на човека

1. В третия и в четвъртия си доклад ЕКРН препоръчва на България да ратифицира протокол № 12 възможно най-скоро. България все още нито е подписала, нито е ратифицирала този инструмент. Не са представени никакви обяснения относно възможни пречки за това. ЕКРН бе информирана само, че властите изчакват развитието на съдебната практика на Европейския съд по правата на човека, преди да се ангажират. ЕКРН изтъква, че понятието за дискриминация е тълкувано по последователен начин в съдебната практика на Европейския съд по правата на човека. Съдът е заявил, че не вижда причина да се отклонява, в контекста на член 1 от Протокол № 12, от това утвърдено тълкуване³. ЕКРН счита, че ратифицирането на този инструмент, който предвижда обща забрана на дискриминацията, е от съществено значение в борбата срещу расизма и расовата дискриминация.

2. ЕКРН отново препоръчва на България да ратифицира във възможно най-кратки срокове Протокол № 12 към Европейската конвенция за правата на човека.

- Наказателно право⁴

3. Член 162, параграф 1 от Наказателния кодекс инкриминира проповядването или подбуждането към дискриминация, насилие или омраза, основани на раса, народност или етническа принадлежност, чрез слово, печат или други средства за масова информация, чрез електронни информационни системи или по друг начин. Член 162, параграф 2 инкриминира употребата на насилие срещу друго или повреждането на имота му поради неговата раса, народност, етническа принадлежност, религия или политически убеждения. Член 162, параграф 3 обхваща ръководството на организация или група, която си поставя за цел извършването на деяния по член 162, параграфи 1 и 2. Членството в такава организация или група е инкриминирано по член 162, параграф 4. Член 163 наказва лицата, които участвуват в тълпа, събрана за нападение на групи от населението, отделни граждани или техни имоти във връзка с националната, етническата или расовата им принадлежност.

4. ЕКРН отбелязва, че списъкът на основания по членове 162, параграф 1 и 163 не включва религията. Макар проповядването на омраза чрез слово, печат или други средства за масова информация, чрез електронни

¹ Съгласно Обща политическа препоръка (ОПП) № 7 на ЕКРН „расизъм“ означава убеждението, че на основания като раса, цвят, език, националност или национален или етнически произход може да се обоснове презрение към лице или група от лица, или схващане за превъзходство на лице или група от лица.

² Съгласно ОПП № 7 „расова дискриминация“ означава всяко различно третиране на основания като раса, цвят, език, религия, националност или национален или етнически произход, което няма обективно и разумно оправдание.

³ Дело Maktouf и Damjanović с/у Босна и Херцеговина [GC], №№ 2012/08 и 34179/08, Решение от 18 юли 2013 г., § 81.

⁴ Аспектите от наказателното право относно въпроси, свързани с ЛГБТ, са разгледани в раздела за темите, специфични за България - Политики за борба с дискриминацията и нетолерантността към ЛГБТ лица.

информационни системи или по друг начин, да е наказано по член 164, параграф 1, в тази разпоредба няма позоваване на подбуждане към религиозна дискриминация или насилие. В допълнение, в членове 162 и 163 не са посочени като основание и цвят⁵, език и гражданство. ЕКРН получи уверения от властите, че цветът като компонент на „расата“ ще бъде включен, а също така, езикът ще бъде включен към националния или етнически произход. ЕКРН счита, че независимо от това, тези елементи трябва да бъдат изрично указани, както е посочено в нейната ОПП № 7, § 18 а).

5. ЕКРН препоръчва пропуските в предлаганата по член 164, параграф 1 от Наказателния кодекс защита да бъдат запълнени и религията да бъде включена като основание в член 162, параграф 1 и член 163. Цветът на кожата, езикът и гражданството следва да бъдат включени като основания за извършването на престъпленията, посочени в членове 162 и 163.
6. ЕКРН отбелязва също, че в своя член 144 Наказателният кодекс обхваща закани на друго с престъпление против неговата личност или имот, но не инкриминира по-специално закани срещу лице или група от лица на основание на техните раса, цвят, език, религия, националност или национален или етнически произход, както е посочено в ОПП №7, § 18 в).
7. ЕКРН препоръчва заканите срещу лице или съвкупност от лица на основание на техните раса, цвят, език, религия, националност или национален или етнически произход да бъдат включени в Наказателния кодекс.
8. По-нататък ЕКРН отбелязва, че липсва препратка към публичното изразяване с расистки цели на идеология, която отстоява превъзходството на, или която подценява или охулва съвкупност от лица на основание на техните раса, цвят, език, религия, националност или национален или етнически произход, както тя призовава в своята ОПП № 7, § 18 г).
9. ЕКРН препоръчва Наказателният кодекс да бъде изменен, като в него се включи разпоредба срещу публичното изразяване с расистки цели на идеология, която отстоява превъзходството на, или която подценява или охулва съвкупност от лица на основание на техните раса, цвят, език, религия, националност или национален или етнически произход.
10. ОПП № 7, § 18 з) на ЕКРН препоръчва държавите да инкриминират расовата дискриминация при упражняване на обществена служба или професия. Доколкото е известно на ЕКРН, този елемент не присъства в българския Наказателен кодекс.
11. ЕКРН препоръчва инкриминиране на расовата дискриминация при упражняване на обществена служба или професия.
12. Освен това, по отношение на посочените по-горе нарушения ЕКРН отбелязва, че липсва възможност за подвеждане на юридически лица под наказателна отговорност, което противоречи на ОПП №7, § 22. Същевременно, на юридически лица могат да бъдат налагани административни санкции (глоби) съгласно Закона за административните нарушения и наказания.

⁵ Вж. също Доклад на Комисията до Европейския парламент и Съвета за прилагането на Рамково решение 2008/913/ПВР на Съвета относно борбата с определени форми и прояви на расизъм и ксенофобия посредством наказателното право, Брюксел, 27.1.2014, COM(2014) 27 окончателен.

13. ЕКРН насърчава властите да разгледат възможността за подвеждане на юридическите лица под наказателна отговорност за престъпления с расистка мотивация.

14. В своя Четвърти доклад ЕКРН отново препоръча на българските власти да добавят в Наказателния кодекс разпоредба, която изрично да постановява, че расистката мотивация при всяко обикновено престъпление представлява отегчаващо вината обстоятелство. Властите уведомиха ЕКРН, че при внасянето на изменения в Наказателния кодекс през 2009 и през 2011 г. са установени по-строги санкции за конкретните, мотивирани от расизъм нарушения по член 162, вместо да бъде въведена расистка мотивация като отегчаващо вината обстоятелство за всички нарушения. Освен това, вследствие на измененията от 2011 г. са въведени специални засилени санкции за убийство, извършено по хулигански, расистки или ксенофобски подбуди (член 116, параграф 1, точка 11) и причиняване на телесна повреда по хулигански, расистки или ксенофобски подбуди (член 131, параграф 1, точка 12). Докато тези разпоредби представляват крачка напред, те все още не са в пълно съответствие с § 21 от ОПП № 7 на ЕКРН, който предвижда, че мотивацията, основана на расизъм, следва да представлява отегчаващо вината обстоятелство⁶.

15. ЕКРН за пореден път препоръчва на българските власти да добавят в Наказателния кодекс разпоредба, която изрично да постановява, че расистката мотивация при всяко обикновено престъпление представлява отегчаващо вината обстоятелство.

- **Гражданско и административно право**⁷

16. Законът за защита от дискриминация от 2004 г. (изменен през 2006 и през 2012 г.) урежда защита срещу всички форми на дискриминация. ЕКРН отбелязва със задоволство, че той е широко признат за много добър закон. Анализът по-долу се спира само на области, които биха могли да бъдат подобрени, за да може той да функционира като цялостен и ефективен инструмент срещу расовата дискриминация.

17. Член 4 ясно определя пряка или непряка дискриминация, „основана на пол, раса, народност, етническа принадлежност, гражданство, религия или вяра, образование, убеждения, политическа принадлежност, лично или обществено положение, увреждане, възраст, сексуална ориентация, семейно положение, имуществено състояние или на всякакви други признаци, установени в закон или в международен договор, по който Република България е страна“. ЕКРН отбелязва, че няма конкретно позоваване на цвят на кожата и на език в съответствие с нейната ОПП № 7, § 1. Макар властите да потвърдиха, че цветът на кожата ще бъде обхванат в „раса“, а езикът може да бъде обхванат в позициите националност, етническа принадлежност или гражданство, ЕКРН счита, че съгласно общия принцип на правната сигурност тези елементи следва да бъдат изрично посочени в съответния член (вж. също §§ 4-5 от настоящия доклад).

18. ЕКРН препоръчва цветът на кожата и езикът да бъдат включени като основания в член 4 от Закона за защита от дискриминация, в съответствие с нейната Обща политическа препоръка № 7, § 1.

⁶ Член 54 от Наказателния кодекс за определяне на наказанието не посочва расистката мотивация като отегчаващо вината обстоятелство.

⁷ Аспекти от гражданското и административното право относно въпроси, свързани с ЛГБТ, са разгледани в раздела „Теми, специфични за България“ - Политики за борба с дискриминацията и нетолерантността към ЛГБТ лица.

19. ЕКРН отбелязва, че член 5 от закона забранява, *inter alia*, тормоз, подбуждане към дискриминация и расова сегрегация. Същевременно, няма позоваване на дискриминация по асоциация и на оповестено намерение за дискриминиране, които съгласно § 6 от ОПП № 7 на ЕКРН също следва да се приемат от закона като форми на дискриминация⁸.
20. ЕКРН препоръчва дискриминацията по асоциация и оповестеното намерение за дискриминиране да се включат като форми на дискриминация в Закона за защита от дискриминация.
21. По-нататък ЕКРН отбелязва, че в закона не се посочва нищо във връзка с налагането на задължение на публичните органи да гарантират, че страните, на които те предоставят договори, заеми, дарения или други облаги, зачитат и насърчават политика за недопускане на дискриминация, както се препоръчва в ОПП № 7, § 9⁹. Според ЕКРН законът трябва също така да предвижда, че нарушаването на това условие може да доведе до прекратяване на договора, субсидията или другите облаги.
22. ЕКРН препоръчва в Закона за защита от дискриминация изрично да се посочи, че публичните органи са длъжни да гарантират, че страните, на които предоставят договори, заеми, субсидии или други облаги, зачитат и насърчават политика на недопускане на дискриминация, и че нарушаването на това условие може да доведе до прекратяване на договора, субсидията или другите облаги.
23. Законът не предвижда задължение за изменение или обявяване за нищожни и загубили законна сила на дискриминационни разпоредби, включени в индивидуални или колективни договори или споразумения, вътрешни правилници на предприятия, устави, управляващи сдружения със стопанска или с нестопанска цел, и устави, управляващи свободни професии и работнически и работодателски организации, съгласно ОПП на ЕКРН № 7, § 14.
24. ЕКРН препоръчва в Закона за защита от дискриминация да бъде включена разпоредба, съгласно която дискриминационни разпоредби, включени в индивидуални или колективни договори или споразумения, вътрешни правилници на предприятия, устави, управляващи сдружения със стопанска или с нестопанска цел, и устави, управляващи свободни професии и работнически и работодателски организации, трябва да бъдат изменени или обявени за нищожни и загубили законна сила.
25. Накрая, ЕКРН отбелязва, че нито Законът за защита от дискриминация, нито друго законодателство (като например, Законът за политическите партии) предвиждат задължение за прекратяване на публичното финансиране на организации или политически партии, които насърчават расизма, както се препоръчва в ОПП № 7, § 16. ЕКРН намира, че такава разпоредба е много важна и би била много необходима в България (вж. констатациите на ЕКРН относно расизма в политическия дискурс, изтъкнати в раздела „Слово на омразата“).
26. ЕКРН настоятелно препоръчва на властите да добавят в Закона за защита от дискриминация разпоредба, която да въвежда задължение за

⁸ ЕКРН препраща към Обяснителния меморандум към Обща политическа препоръка № 7 за национално законодателство за борба с расизма и расовата дискриминация, §§ 15-16.

⁹ ЕКРН също препраща към своята Обща политическа препоръка № 14 относно борбата с расизма и расовата дискриминация в сферата на заетостта, § 1, буква f), и към раздела с обяснителния меморандум относно обществените поръчки.

прекръпяване на публичното финансиране на организации или политически партии, които насърчават расизма.

- **Независими органи**

27. Комисията за защита от дискриминация (наричана по-долу Комисията) е създадена през 2005 г. Съгласно член 40 от Закона за защита от дискриминация тя е „независим специализиран държавен орган за предотвратяване на дискриминация, защита от дискриминация и осигуряване равенство на възможностите“.
28. Що се отнася до независимостта, съгласно член 41, параграф 1 от закона петима от деветимата членове на Комисията, включително председателят и заместник-председателят, се избират от Народното събрание, а четирима членове се назначават от президента. Тъй като въпросният закон не съдържа изрична забрана членовете да получават указания как да действат, ЕКРН счита, че не са налице достатъчно гаранции за независимостта на Комисията като цяло. Независимо от уверенията, че членовете, сред които има бивши депутати, изпълняват своите задачи и работят по политически независим начин, ЕКРН е на мнение, че законът следва да съдържа разпоредба, която изрично да посочва, че те не могат да получават указания как да действат.
29. ЕКРН препоръчва в Закона за защита от дискриминация да бъде включена разпоредба, която изрично забранява членовете на Комисията за защита от дискриминация да получават указания.
30. ЕКРН отбелязва, че разпоредбите на Закона за защита от дискриминация по отношение на Комисията (§§ 40-70) са в съответствие с нейната ОПП № 2 относно специализираните органи за борба с расизма, ксенофобията, антисемитизма и нетолерантността на национално равнище. Единственият елемент, който не е посочен изрично в закона, е компетентността да поощрява и допринася за обучението на определени ключови групи, но ЕКРН осъзнава, че това се осъществява на практика. Разпоредбите на закона са в съответствие и с § 24 от ОПП №7 на ЕКРН, който призовава за образуване на независим специализиран орган за борба с расизма и расовата дискриминация на национално равнище и определя неговите компетентности. ЕКРН със задоволство заключава, че с изключение на един аспект, по който е направена препоръка в § 29, общата правна рамка за националния специализиран орган е завършена.

2. **Слово на омразата**¹⁰

- **Расизъм в политически и други форми на публичното слово**

31. В своя Четвърти доклад ЕКРН настоятелно препоръчва на българските власти да осигурят прилагането на законодателството за подбуждане към расова омраза спрямо всички политици, които произнасят расистки и/или ксенофобски речи или коментари. ЕКРН отбелязва, че расисткото и нетолерантно слово на омразата в политическия дискурс продължава да бъде сериозен проблем в България и положението се влошава. Основните цели на расисткото слово на омразата са роми, мюсюлмани, евреи, турци и македонци. Последната предизборна кампания се отличаваше със силни антицигански изказвания. Отбелязано е подчертано увеличаване на подбуждането към ислямофобия. В по-голямата си част проблемът е

¹⁰ Този раздел обхваща расисткото, хомофобското и трансфобското слово. За определение на „слово на омразата“ вж. Препоръка № R (97) 20 на Комитета на министрите на държавите-членки относно „словото на омразата“, приета на 30 октомври 1997 г.

съсредоточен в една националистическа политическа партия - „Атака“, която е представена в парламента¹¹. Нейният лидер е добре известен със своите открито изразявани расистки възгледи. Той води пропаганда срещу „оциганяването“ на България, като системно свързва ромите с престъпници; той призова за забрана за строителството на джамии, за да бъде спряно разпространението на исляма, и е публикувал две антисемитски книги (вж. също раздела „Расистко насилие“).

32. В допълнение, в България функционират няколко други по-малки ултранационалистски/фашистки политически партии и групи, сред които НФСБ (Национален фронт за спасение на България)¹², ВМРО-БНД (Вътрешна македонска революционна организация - Българско национално движение) и БНС (Български народен съюз). ВМРО-БНД е известна със системно насаждане на омраза срещу съседните народи на Балканите и антициганска пропаганда. Още една крайно националистка група, Националистическа партия на България, се опита да се регистрира като политическа партия през ноември 2013 г. Нейните членове идват от групи като „Кръв и чест“, но също и от други политически партии, включително от „Атака“ и от ВМРО-БНД. ЕКРН е дълбоко обезпокоена от лекотата, с която екстремистки партии получават официално признаване, както и от възможността те да получават държавни субсидии (вж. също §§ 25-26). Изглежда също така, че нарастващ брой такива групи използват расистко и нетолерантно слово на омразата.
33. ЕКРН настоятелно препоръчва на властите да продължават да следят отблизо многобройните екстремистки групи и политически партии, които функционират в България, и да предприемат бързи действия срещу всички престъпни дейности, в които те участват, включително подбуждане към дискриминация, омраза и насилие.
34. Ситуацията в цяла България стана изключително напрегната през последните месеци на 2013 г. с рязко увеличаване на ксенофобското слово на омразата срещу бежанците, влезли масово в страната в резултат на конфликта в Сирия. Някои политици, включително министърът на вътрешните работи, изпратиха категорични послания, че търсещите убежище са бремене за обществото¹³ и представляват опасност¹⁴. Това доведе до вълна от протести и прояви на гняв по повод на създаването на допълнителни бежански лагери. През септември 2013 г. ВМРО-БНД организира демонстрации срещу притока на сирийски бежанци¹⁵. Много от посочените по-горе групи са били замесени в подбуждания към омраза, довели до актове на насилие (вж. раздела „Расистко насилие“).

¹¹ След изборите през 2013 г. „Атака“ влезе за трети път в парламента със 7,39 % от гласовете и 23 места (от общо 240).

¹² НФСБ получи 3,7 % от гласовете на последните избори, което с много малко не им позволи да спечелят места в парламента, тъй като прагът за това е 4 %.

¹³ Amnesty International Bulgarie : agressions racistes contre des migrants, jeudi 14 novembre 2013, <http://balkans.courriers.info/article23629.html>. Съгласно тази статия министърът на вътрешните работи заявил, че „в никоя страна присъствието на бежанци на нейна територия не е било предимство“.

¹⁴ Мигрант, наранил с нож българска девойка, бил посочен погрешно в медиите като бежанец и по този начин са укрепени предрасъдъците срещу бежанците; депутат от партия „Атака“ се изказал за бежанците като за убийци, диваци и канибали (Bulgarie : des grillages et des barbelés pour arrêter les migrants, jeudi 14 novembre 2013, <http://balkans.courriers.info/article23622.html>).

¹⁵ Bulgarie : manifestation des nationalistes du VMRO contre l'afflux de réfugiés syriens, mercredi 25 septembre 2013 ; <http://balkans.courriers.info/article23254.html>.

- **Расизъм в Интернет и в медиите**

35. ЕКРН отбелязва, че положението във връзка със словото на омразата в Интернет и в медиите не се е подобрило след последния ѝ доклад, а според различни източници всъщност се е влошило. Изразите на расизъм и ксенофобия срещу чужденци, турци и мюсюлмани са често срещани, като същото е валидно и за обидния език, когато се говори за ромите. В действителност, ЕКРН получи информация, че медиите провеждат открита антиромска кампания, в която ромите са представени като демографска заплаха за България. Също така в медиите се наблюдава значително количество слово на омразата, насочено към сексуалната ориентация.

- **Отговор на властите**

36. Както вече бе посочено, словото на омразата е инкриминирано по силата на член 162, параграф 1 от Наказателния кодекс (проповядване или подбуждане към дискриминация, насилие или омраза, основани на раса, народност или етническа принадлежност). В допълнение, член 164, параграф 1 наказва проповядването на омраза на религиозна основа. Така инкриминирането на „словото на омразата“ е ограничено до основанията раса, гражданство, етнически произход и религия. Словото на омразата, насочено към сексуалната ориентация и половата идентичност, не е признато като престъпление в Наказателния кодекс.
37. Съгласно доклада *Hate Crime in the OSCE Region: Incidents and Responses 2012* данните, отнасящи се до словото на омразата, се събират от Министерството на вътрешните работи (Централна полицейска статистика), Прокуратурата, Висшия съдебен съвет и Касационния съд. Статистическите данни за престъпността се събират съгласно съответния член от Наказателния кодекс и, що се отнася до член 162, параграф 1, не се детайлизират в съответствие с посочените по-горе мотиви. Пристрастната мотивация се определя от прокуратурата и от съда.
38. Властите информираха ЕКРН, че от януари 2008 г. до септември 2013 г. са образувани 55 досъдебни производства по член 162 (включително по параграф 1 за подбуждане и по параграф 2 за използване на насилие или увреждане на имущество). Единадесет от тях са внесени в съда и са осъдени десет души. От общо 56 образувани досъдебни производства по член 164 нито едно не е довело до осъждане. ЕКРН е изненадана, че толкова малко случаи на слово на омразата са достигнали съда, а процентът на произнесените присъди е толкова нисък. Тя изразява съжаление, че действащите разпоредби на наказателното законодателство за борба със словото на омразата се посочват рядко и обикновено, безрезултатно. Това отправя силно послание към обществеността, че словото на омразата не е сериозно и може да бъде използвано безнаказано.
39. ЕКРН настоятелно препоръчва на властите да предприемат спешни мерки, за да гарантират, че всеки, който използва словото на омразата, определено в член 162, параграф 1 и член 164, параграф 1 от Наказателния кодекс, е надлежно преследван и санкциониран.
40. ЕКРН отбелязва, че прокурорът на София-град се е опитал да постигне забраняване на партия „Атака“ съгласно Закона за политическите партии и да събере доказателства с оглед на наказателни действия срещу лидера ѝ за подбуждане към омраза на етническа и религиозна основа. Същевременно, тя изразява съжаление за това, че тези опити не са успели.

41. В Четвъртия си доклад ЕКРН насърчи българските власти да осведомяват медиите, без да поставят под въпрос тяхната редакционна независимост, за необходимостта информацията, която те предлагат, да не допринася за поддържане на враждебна атмосфера спрямо членове на етнически и религиозни малцинства, и да подкрепят всички предприети инициативи в тази област. Тя отново препоръчва на българските власти да положат всички необходими усилия за преследване и наказване на журналисти, които подбуждат към расова омраза, и препоръчва на властите да осигурят на Съвета за електронни медии необходимите човешки и финансови ресурси, така че неговите членове да осъзнават по-добре въпросите, свързани с расизма и подбуждането към расова омраза, по-специално чрез подходящо обучение.
42. ЕКРН отбелязва, че Законът за радиото и телевизията от 2002 г. съдържа редица разпоредби, забраняващи подбуждане към омраза на основата на „раса, пол, религия или националност“¹⁶, но изразява съжаление, че не съществува задължение за доставчиците на медийни услуги да се въздържат от разпространяване на слово на омразата на основата на сексуална ориентация.
43. ЕКРН препоръчва разпоредбите на Закона за радиото и телевизията относно словото на омразата да бъдат изменени, за да включат като основание и сексуалната ориентация.
44. Съветът за електронни медии (СЕМ) в качеството си на независим регулатор има за задача да упражнява надзор върху дейността на радио- и телевизионните разпространители за спазването на посочения по-горе закон и може да налага санкции за нарушения, вариращи от глоби до отнемане на лицензии за радио- и телевизионна дейност. СЕМ следи редовно предаванията. Той осъществява и целенасочен мониторинг. Например, през ноември 2013 г., в отговор на общия отрицателен настрой срещу бежанците, той реши да упражнява надзор върху начина, по който бежанците са представяни в медиите, и излезе с декларация за предупреждение на доставчиците на медийни услуги, че ще бъдат държани отговорни за предавания, съдържащи слово на омразата срещу бежанци. ЕКРН приветства това действие. В повечето случаи, обаче, СЕМ е обвиняван в пасивен надзор и недостатъчно действие в отговор на нарушения на закона. ЕКРН бе информирана, че от 2010 г. до 2013 г. са образувани 25 административни производства за нарушения на посочените по-горе членове. Много от тях са свързани с религиозна или етническа нетърпимост и са засягали два телевизионни канала, добре известни за систематично разпространяване на слово на омразата (единият от които е собственост на лидера на „Атака“). Повечето случаи са довели до налагане на глоба¹⁷.
45. ЕКРН стига до заключението, че действащата система за санкциониране на нарушения на съответното законодателство, отнасящо се до медийни услуги, е неефективна. С оглед на мащаба на словото на омразата в медиите в България ЕКРН счита, че СЕМ следва да играе много по-голяма

¹⁶ Съгласно член 8 „медийните услуги не трябва да подбуждат към ненавист, основана на раса, пол, религия или националност“. Съгласно член 10 доставчиците на медийни услуги не допускат „предавания, внушаващи нетърпимост между гражданите [...] или които подбуждат към ненавист въз основа на расов, полов, религиозен или национален признак“. Член 17 гласи, че доставчиците на медийни услуги носят отговорност за съдържанието на медийните услуги и са длъжни да не допускат „създаване или предоставяне за разпространение на предавания [...], внушаващи национална, политическа, етническа, религиозна и расова нетърпимост“.

¹⁷ 3000 лева за първо нарушение (1 533 EUR); ако бъде извършено повторно нарушение в рамките на една година, размерът на глобата се удвоява.

роля за санкционирането на доставчици на медийни услуги, които разпространяват слово на омразата. ЕКРН счита също така, че глобите са прекалено ниски, за да имат разубеждаващо действие.

46. ЕКРН настоятелно препоръчва на властите да насърчават Съвета за електронни медии да предприема действия във всички случаи на разпространение на слово на омразата. Той следва също така да бъде насърчен да увеличи размера на глобите за нарушения на разпоредбите на Закона за радиото и телевизията във връзка със словото на омразата, така че те да действат наистина разубеждаващо, както и да използва в по-голяма степен възможността за отнемане на лицензии за излъчване, когато е уместно.

47. Що се отнася до повишаването на осведомеността на медиите и подходящото обучение, ЕКРН разбира, че СЕМ е организиран кръгли маси и семинари на тема професионална етика и ценности. Освен това, през април 2013 г. е проведена специална среща между неправителствени организации и СЕМ относно словото на омразата в медиите.

48. В допълнение към недостатъчния наказателен и административен правен отговор на словото на омразата ЕКРН изказва съжаление, че властите рядко изразяват публично осъждане на това слово. Като изключение, по повод на рязко нарасналото негодувание срещу бежанците, подбудено от определени публични фигури, президентът и премиерът излязоха със съвместна декларация, осъждаща деянията срещу бежанци, вдъхновени от ксенофобия или от расова омраза, и призоваваща към солидарност. Омбудсманът също се изказа и излезе с декларация, в която призова обществеността към толерантност. ЕКРН приветства тези стъпки, като обаче продължава да смята, че властите трябва да са по-активни за разсейване на напреженията чрез ясно послание към обществеността срещу словото на омразата, например, чрез организиране на кампании за повишаване на осведомеността и насърчаване на положителния образ на търсещите убежище и на бежанците¹⁸.

49. ЕКРН настоятелно препоръчва на българските власти да организират спешно кампания за повишаване на осведомеността, която да популяризира положителния образ на и толерантността по отношение на лица, търсещи убежище и бежанци, и да гарантира, че обществеността разбира необходимостта от международна закрила.

3. Расистко, хомофобско и трансфобско насилие

50. В четвъртия си доклад ЕКРН препоръчва на българските власти да провеждат кампании, с които да насърчават жертвите на расистко насилие да подават жалби, и да стимулират повишаване на общественото съзнание за сериозността на расистките престъпления и за това, че извършителите ще бъдат надлежно наказвани. ЕКРН отбелязва, че след последния ѝ доклад расисткото насилие е нараснало. Не ѝ е известно да е проведена кампания в съответствие с нейната препоръка.

51. Както се отбелязва по-горе, словото на омразата, насочено към бежанците, е довело до действително насилие срещу тази група и срещу лица,

¹⁸ Социологическо проучване, проведено от социологическа агенция „Медиана“, разкри рязко увеличаване на ксенофобските нагласи. В поредица от отделни въпроси, поставени на респондентите, една трета от тях смятат, че всички бежанци трябва да бъдат експулсирани; 20% проявяват силно критично отношение и са категорични, че „ние не трябва да помагаме на бежанците“, докато 42 % твърдят, че бежанците трябва да бъдат изолирани в специални лагери (както се съобщава в българския вестник „24 часа“ от 25 ноември 2013 г.).

възприемани като принадлежащи към тази група. Млад мъж, предполагаемо от турски произход, е бил погрешно взет за бежанец и жестоко нападнат от скинари през ноември 2013 г.

52. Поредица от агресивни нападения срещу роми започват през септември 2011 г., когато момче е прегазено и убито от автомобил, в който членове на местно ромско семейство пътуват в с. Катуница. Европейският център за правата на ромите и медиите съобщиха, че между септември 2011 г. и юли 2012 г. най-малко трима роми са починали след нападение с расистки мотиви, шестима роми са били намушкани с нож, а 17 са били бити¹⁹.
53. Главното мюфтийство е документирало инциденти на тормоз и насилие срещу мюсюлманската общност, включително заплахи срещу мюсюлмански жени със забрадки, насъскване на кучета срещу тях, заплюване, заливане с течности; писане по стените на религиозните училища и джамии лозунги като *Смърт на турците* и *България за българите*; оскверняване и подпалване на джамии; повреждане на собственост на джамии и физически нападения срещу имами и охрана на джамии. Някои от тях очевидно са от расистко естество. На 20 май 2011 г. група от 150 поддръжници на политическата партия „Атака“ организират протест пред Баня Баши джамия в София срещу използването на високоговорители, които излъчват призива за молитва. Те скандират обиди, хвърлят яйца, камъни и бутилки по богомолците, и подпалват килимчетата пред джамията. Петима богомолци са ранени.
54. Еврейската общност съобщи за увеличаване на броя на антисемитските инциденти. През март 2010 г. стените на еврейското училище в София са надраскани със свастики и лозунги срещу политиката на Израел. През 2010 г. еврейското гробище в Шумен е осквернено; надгробните плочи са изпочупени и надраскани със свастики. Също през 2010 г. синагогите в Бургас и в Асеновград са подпалени, а еврейски паметници в Плевен и Благоевград са осквернени.
55. През юли 2012 г. бомба избухва в автобус на летище Бургас, с който пътуват 40 израелски туристи; загиват седем души, включително атентаторът-самоубиец, а 34 души са ранени. ЕКРН обръща внимание на този пример за екстремно расистко насилие, като същевременно отбелязва, че както показва разследването, нападението е било планирано извън страната и извършено от чуждестранни граждани, които нямат връзка с България.
56. Нетърпимостта към нетрадиционните религии също е довела до насилие. По време на митинг, организиран от ВМРО през април 2011 г., молитвеният дом на Свидетелите на Йехова в Бургас е агресивно нападнат с камъни, а членове на църквата са бити. Пет души са ранени.
57. През последните години НПО са регистрирали шест случая на насилие срещу ЛГБТ. Те смятат, че не всички случаи на такова насилие се съобщават. Най-сериозният случай е този на хомофобско убийство на студент по медицина в Борисовата градина през септември 2008 г. Двете заподозрени лица, които са арестувани, признават пред полицията, че също така са нанесли побой на други 10 хомосексуални мъже като част от целта си да „прочистят парка“. Транссексуалните хора в България също са особено уязвими към насилие, тъй като те са по-забележими като несъответстващи на пола си. През юни 2009 г. транссексуална жена и бисексуален мъж оцеляват след агресивно нападение на група скинхедс.

¹⁹ <http://www.errc.org/cms/upload/file/attacks-list-in-bulgaria.pdf>

Жертвите не съобщават на полицията за това нападение, тъй като смятат, въз основа на минал опит и истории от други оцелели от подобни атаки, че полицията няма да разследва случая. Изследване, проведено от Агенцията на ЕС за основните права (FRA) във всички страни, няколкократно и последователно показва, че жертвите на престъпления на омразата като цяло не са склонни да съобщават за случилото се²⁰.

- **Отговор на властите**

58. ЕКРН отбелязва със съжаление, че расисткото насилие рядко е преследвано по изрично приетите за тази цел наказателни разпоредби. На ЕКРН не е известно, например, до днес да е имало съдебно преследване за убийство, извършено с расистки мотиви, или причиняване на телесни повреди с расистки мотиви. Както е подчертано по-горе, по член 162, параграф 2 от Наказателния кодекс, който инкриминира употреба на насилие срещу друго или повреждане на имота му поради неговата раса, народност, етническа принадлежност, религия или политически убеждения, има много малко осъдителни присъди. Освен това, при повече от 110 документиранни случаи на нападения над мюсюлманска собственост или места за богослужение през последните 20 години, в нито един от тези случаи извършителите не са изправени пред правосъдието (вж. също § 53).
59. На ЕКРН бе обърнато внимание, че много често се наблюдава позоваване на други разпоредби от Наказателния кодекс, вместо на тези, които са по-специално насочени към расистко насилие, като член 325 относно хулиганството²¹. Например, що се отнася до посочените по-горе случаи с нападението срещу молитвения дом на Свидетелите на Йехова, шестима от извършителите са осъдени за нарушения на обществения ред, вместо за насилие с религиозни мотиви. ЕКРН изразява съжаление за това, тъй като по този начин не е изпратено ясно послание, че расисткото насилие е неприемливо и ще бъде наказвано. Нещо повече, това допринася за липсата на информация за степента на расистко насилие в страната. ЕКРН подчертава значението на надеждните данни за ефективно противодействие на това явление.
60. ЕКРН насърчава властите да се възползват в пълна степен от разпоредбите на Наказателния кодекс, по-специално насочени към расистко насилие, във всички случаи, в които това е уместно.
61. Наказателният кодекс не съдържа конкретен отговор на насилието срещу сексуалната ориентация и половата идентичност. ЕКРН отбелязва, че в случая, посочен по-горе относно хомофобското убийство на студент, извършителят е осъден за убийство с хулигански подбуди. Това демонстрира готовност от страна на органите на наказателното преследване да прилагат отегчаващо обстоятелство за този вид престъпление и подчертава празнотата в Наказателния кодекс. ЕКРН препраща към раздела „Политики за борба с дискриминацията и нетолерантността към ЛГБТ лица“ по-долу.
62. Освен по повод на недостатъчния наказателноправен отговор на расисткото, хомофобско или трансфобско насилие, ЕКРН също така изразява съжаление по повод на инертността на властите за неговото

²⁰ Opinion of the European Union Agency for Fundamental Rights on the Framework Decision on Racism and Xenophobia – with special attention to the rights of victims of crime, FRA Opinion – 02/2013, Framework Decision on Racism and Xenophobia, Vienna, 15 October 2013.

²¹ Член 325: „Който извърши непристойни действия, грубо нарушаващи обществения ред и изразяващи явно неуважение към обществото, се наказва за хулиганство с лишаване от свобода до две години или с пробация, както и с обществено порицание.“

заклеймяване (вж. също § 48). В случая с мъжа от турски произход, жестоко нападнат на улицата през ноември 2013 г., доколкото е известно на ЕКРН, правителството изобщо не е осъдило инцидента, независимо че за него е било съобщено като за водеща новина, и независимо от това, че партия на турското малцинство участва в управляващата коалиция. В едно забележително изключение, след нападението срещу Баня Баши джамия от членове на партия „Атака“ през 2011 г., депутати от всички партии (с изключение на „Атака“) гласуваха в подкрепа на декларация, осъждаща тези действия като опит за подкопаване на религиозния мир и толерантност в България.

4. Политики за интеграция

63. Съществуващите в България политики за интеграция са предназначени главно за ромското население, редовните мигранти и бежанците.

- Етнически, религиозни и езикови малцинства

64. Що се отнася до ромите, през март 2012 г. българският парламент прие Национална стратегия на Република България за интегриране на ромите (НСИР) в съответствие с изискванията на Рамката на ЕС за подобни стратегии. Този документ за политическа рамка съдържа план за действие, който следва да бъде осъществен в два етапа: първо, от 2012 г. до 2014 г., с което се завършва Националният план за действие по Десетилетието на ромското включване 2005-2015; и второ, от 2014 г. до 2020 г. Планът за действие е последван от подробен Комуникационен план, който има за своя главна цел „промяна на негативните нагласи в българското общество към ромската общност“. Освен това, той изисква всяка област да развие и приеме регионална стратегия и план за действие за интеграция на ромите.
65. Основната цел на НСИР е „създаване на условия за равноправно интегриране на ромите и на българските граждани в уязвимо положение от други етнически групи в обществения и икономическия живот чрез осигуряване на равни възможности и равен достъп до права, блага, стоки и услуги, участие във всички обществени сфери и подобряване на качеството на живот при спазване на принципите на равнопоставеност и недискриминация“. НСИР ясно заявява от самото начало, че терминът „роми“ се използва както по отношение на български граждани в уязвими социално-икономически условия, които се самоопределят като роми, така и по отношение на граждани в подобна ситуация, възприемани от мнозинството като роми независимо от тяхното самоопределение. Властите са информирали ЕКРН, че тази формулировка е необходима, за да се гарантира, че роми, които имат склонност да се самоопределят като българи, турци или румънци, ще имат достъп до помощ, предоставена по НСИР. В действителност, при преброяването на населението от 2011 г. по-малко хора са се самоопределили като роми, отколкото през 2001 г., вероятно поради страх от расизъм и расова дискриминация, и според експерти това не отразява действителния брой на ромите в България.
66. НСИР включва в единен документ за политики целите и мерките, съдържащи се в предишни стратегии и планове, включително Стратегия за образователни интеграция на деца от етнически малцинства, Здравна стратегия за лица в неравностойно положение, принадлежащи към етническите малцинства, както и Национална програма за подобряване жилищните условия на ромите в Република България.
67. Определени са шест приоритета: образование, здравеопазване, жилищни условия, заетост, върховенство на закона и недискриминация, култура и медии. За всеки приоритет се предлага набор от цели, а Планът за

действие описва задачи (общо 122 различни дейности), отговорни институции, срокове и финансиране. НСИР разглежда активното участие на ромите във всяка област като ключов фактор за успех. В областта на жилищните условия НСИР посочва като своя оперативна цел подобряване на жилищните условия и на прилежащата техническа инфраструктура. Определени са десет задачи, включително осигуряване на нови територии за жилищно строителство за разсредоточаване на ромските квартали и сгради, и предоставяне на социални жилища. Оперативната цел в областта на заетостта е подобряване на достъпа на ромите до пазара на труда и повишаване на дела на зетите сред тях. Определени са осем конкретни задачи като например, провеждане на обучение на безработни лица за ключови компетентности и насърчаване на предприемачеството, стартиране и управление на собствен бизнес. ЕКРН разглежда политиката за интеграция на ромите в областта на образованието в раздел II, посветен на специфичните за страната теми. Националният съвет за сътрудничество по етническите и интеграционните въпроси (вж. по-долу) е правителствена структура, която отговаря за прилагането, мониторинга и оценката.

68. Колкото до други етнически, религиозни или езикови малцинства в България, на ЕКРН не са известни актуални интеграционни политики, насочени по-конкретно към тях, независимо че съществуват оплаквания от предразсъдъци и дискриминация, а при македонците и помаците, дълбоко недоволство от непризнаването им като национални малцинства²². Независимо от това, тя отбелязва съществуването на Националния съвет за сътрудничество по етническите и интеграционните въпроси (НССЕИВ)²³, консултативен и координиращ орган, който подпомага правителството при определянето на политики за интегриране на такива малцинства (с изключение на македонци и помаци²⁴). НССЕИВ има 64 членове, включително заместник-министър председателят (председател), заместник-министри от всички министерства, представители на 46 неправителствени организации от шест етнически групи, включително от еврейски, ромски и турски общности, както и организации, работещи в областта на въпросите, свързани с малцинствата.

- Чужди граждани

69. В своя Четвърти доклад ЕКРН препоръчва на българските власти да обърнат специално внимание на положението на имигрантите в България, така че да осигурят тяхната интеграция в българското общество и да се борят с всички прояви на дискриминация и нетолерантност срещу тях. Тя също така насърчи властите да продължат да изпълняват Националната програма за интеграция на бежанците и препоръчва да й отделят повече ресурси, да осведомяват населението за положението на бежанците и да предприемат мерки за борба с всякакви форми на дискриминация срещу тях.

²² ЕКРН припомня, че тези въпроси също се разглеждат от Консултативния комитет по Рамковата конвенция за защита на националните малцинства, чието Трето становище за България е в процес на приемане.

²³ До април 2011 г. той е известен като на Национален съвет за сътрудничество по етническите и демографските въпроси (НССЕДВ).

²⁴ Българите от македонски произход и помаците не са членове на НССЕИВ, тъй като България не ги признава за национални малцинства. ЕКРН препраща за повече подробности към Второ становище на Консултативния комитет по Рамковата конвенция за защита на националните малцинства за България, прието на 18 март 2010 г., Страсбург, 23 януари 2012 г., FCNM/II(2012)001.

70. ЕКРН отбелязва, че през 2008 г. е приета Национална стратегия по миграция и интеграция за периода 2008 - 2015 г. В нея се определят две основни цели: на първо място, привличане на лица с българско гражданство, живеещи на територията на други страни, и на лица от български произход с чуждо гражданство за трайно завръщане и заселване в Република България, и на второ място, установяване на адекватна политика по прием на чужденци от трети страни за допринасяне към развитието на българската икономика. Стратегията е фокусирана върху законната миграция и интеграция, изпълнява се чрез годишни планове за действие и се оценява с годишни доклади.
71. Впоследствие бе приета Национална стратегия в областта на миграцията, убежището и интеграцията (2011-2020 г.). Нейната цел е да установи ефективно национално управление на миграционната политика, основано на презумпцията, че текущите миграционни процеси ще превърнат България от страна на емигранти в страна, приемаща имигранти. Една от нейните заявени цели е по-ефикасно управление на икономическата миграция и интеграция. Тази стратегия включва следните целеви групи, освен други: нередовни граждани на трети страни и лица без гражданство; бежанци и лица, търсещи закрила или с предоставена субсидиарна или временна закрила, както и лица, получили хуманитарен статут; граждани на трети страни и лица без гражданство, влизащи и легално пребиваващи в България с цел работа, обучение или повторно събиране на семейство; чужди граждани от български произход; висококвалифицирани мигранти. Принципите на нейната политика включват организиране на целенасочени кампании за подобряване на климата на културното многообразие и за противодействие на ксенофобията, както и стриктно спазване на законодателството относно недопускане на дискриминация.
72. По отношение на интеграцията на имигрантите, които пребивават законно в страната (граждани на трети страни и бежанци), стратегията изтъква, че България осъществява ефективна политика на интегриране с цел да ги интегрира успешно, като им предоставя равни права, отговорности и възможности. Тя се изпълнява на основата на Общите основни принципи на политиката за интеграция на имигранти в ЕС с подкрепата на Европейския фонд за интеграция. В София и в другите три най-големи български града по проекти, финансирани от Европейския фонд за интеграция на граждани на трети страни, са открити Центрове за информация и интеграция, които подпомагат наскоро пристигнали чужденци, като им предоставят информацията, необходима за престоя им в страната.
73. ЕКРН отбелязва, че Националната програма за интеграция на бежанците, приета за първи път през 2005 г., сега обхваща периода 2011 - 2013 г. Тя осигурява услуги по интеграция за наскоро признати бежанци и лица, на които са предоставени други форми на международна защита за срок от една година, и финансово съдействие, включително жилищно настаняване и здравна застраховка, при условие за участие в шестмесечни курсове по български език и консултации със социални работници. Центърът за интегриране, който се управлява от Държавната агенция за бежанците, осигурява обучение по български език, организира професионално обучение и подпомага бежанците при намиране на работа. ЕКРН не е запозната с евентуални планове за продължаване на програмата след 2013 г.

- **Резултати от политиките**

74. Съгласно доклад, изготвен от група неправителствени организации²⁵, не е налице значителен напредък в съответните приоритетни области, свързани с интегрирането на ромите в обществото в България. Според тях на НСИР не достигат синергии и последователност, а стратегията пренебрегва основни области във връзка с жилищните условия, интеграцията в здравеопазването и в образованието. Други сериозни слабости, открити в българската НСИР, са липса на механизми за събиране и разпространяване на необобщени данни, и липса на дейности за засилване на участието на ромите. Освен това, НСИР не успява да осигури достатъчно финансиране; за 71 от 122-те дейности в Плана за действие няма специално отреден бюджет.
75. НСИР е критикувана от самите роми за поставянето на знак за равенство между роми и лица в уязвимо социално и икономическо положение, и въвеждането на този критерий като предпоставка за ромска идентичност. Те изразяват съжаление, че тяхната идентичност като национално малцинство с език, традиции и културно наследство не се признава и укрепва, а НСИР третира предизвикателствата пред ромите като социален проблем (безработица, ранни бракове, неграмотност).
76. ЕКРН е силно обезпокоена от това, че и според ромите, и според организациите на гражданското общество НСИР има малко положителни резултати досега. В действителност, тя отбелязва, че ромите продължават да живеят в пространствена изолация, която като резултат води до социална изолация. Значителна част от ромите, които живеят в градовете, обитават пренаселени квартали, често извън покрайнините на града, разположени в места, в които липсва водоснабдяване и канализация, а доставките на електроенергия се осъществяват незаконно или не се осъществяват. Две пети от ромите все още живеят в къщи без водоснабдяване, като черпят вода от външни/улични кранове и кладенци; три пети от ромските къщи не са свързани с централната канализация, а четири пети нямат вътрешни бани и тоалетни²⁶. Освен това, сред ромското население продължава да се наблюдава високо равнище на безработица или заетост само на много нископлатени работни места. Само 50,2 % от икономически активните лица са заети, което е 19,35 % от всички роми на и над 15-годишна възраст²⁷. От друга страна, също както по повод на някои подобрения в областта на образованието (вж. „Теми, специфични за България“), ЕКРН с удоволствие научи, че вследствие на промяна в закона от 2012 г. незаконно построените къщи сега могат да бъдат узаконени и вече не подлежат на разрушаване, вследствие на което ромски семейства остават без подслон.
77. Освен това, НССЕИВ изглежда не функционира добре. През април 2013 г. 15 представители на ромски организации официално напуснаха първата среща на този орган поради неговата неефективност и се отказаха от членство в него. Те настояха, че той трябва да се реструктурира или

²⁵ Граждански доклад за изпълнението на Националната стратегия за интеграция на ромите и Плана за изпълнение на Десетилетие на ромското включване в България през 2012 г., изготвен от коалиция на гражданското общество, съставена от следните организации: Институт „Отворено общество“ - София, Социална фондация „Инди-Рома97“, Фондация „Здравето на ромите“, Сдружение „Ромска академия за култура и образование“, Фондация „Ромска солидарност“, Асоциация „Интегро“, Сдружение „Нов път“, Център за междуетнически диалог и толерантност „Амалипе“, Сдружение „Свят без граници“. Написан от Димитър Димитров, Ваня Григорова, Йоана Дечева, 2013 г.

²⁶ Национална стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012-2020 г.).

²⁷ Пак там.

замени с ново образование, за да бъде ефективен, и изпратиха отворено писмо до заместник-министър-председателя с изложение на техните искания. ЕКРН разбира, че е създадена работна група, която да разгледа възможна промяна в структурата на НССЕИВ.

78. ЕКРН счита, че НСИР е стабилен документ за политики, който представлява ясна възможност за предприемане на конкретни стъпки за подобряване на положението на ромите в България. Същевременно, тя изразява съжаление, че продължават да са налице неподходящо финансово осигуряване за интеграция на ромите и липса на политическа воля за подпомагане на ромското население. Това води до възпроизвеждане на дълбоко вкоренена структурна и обществена дискриминация и популярни предрасъдъци срещу ромите.
79. ЕКРН настоятелно препоръчва на властите да предвидят достатъчно финансиране за ефективност на Националната стратегия за интегриране на ромите. Те следва също така да намерят решения, в тясно сътрудничество с всички засегнати общности, така че Националният съвет за сътрудничество по етническите и интеграционните въпроси да функционира по-ефективно за интеграция на малцинствата.
80. ЕКРН няма информация относно прилагането или ефективността на Националната стратегия в областта на миграцията, убежището и интеграцията. Колкото до Националната програма за интеграция на бежанците, ЕКРН бе информирана от правителствени и граждански организации, че тя не функционира добре, главно поради липса на подходящо финансиране. Основните проблеми са, че програмата е ограничена до 100 лица; функционира само в София, така че бежанците трябва да се преместят в столицата, за да се запишат в нея; няма организирани услуги за гледане на деца и по този начин е трудно за родителите да присъстват на задължителните езикови курсове по български език; групите в тези курсове са препълнени и всички нива са смесени; предлагат се само три курса по професионално обучение (шев и кройка, фризьорство и козметични услуги) и нивото на жилищните услуги остава недостатъчно. Като цяло, неефективната подкрепа по отношение на интеграцията е довела много бежанци до напускане на програмата и опити да работят за прехраната си. ЕКРН счита, че трябва да се предприемат стъпки за подобряване на програмата, така че бежанците да имат реален шанс за интеграция в българското общество. Освен това, програмата трябва да бъде продължена след края на 2013 г. и да се вземат под внимание големият брой бежанци и лица, на които е предоставена международна закрила, които се очаква да останат в България.
81. ЕКРН препоръчва на властите да работят в тясно сътрудничество с ВКБООН за разширяване във времето и подобряване на интеграционния пакет за бежанци.
82. ЕКРН също така препраща към раздела по-долу „Теми, специфични за България“ за анализ на текущата криза с бежанците в България.

II. Теми, специфични за България

1. Препоръки за междинно проследяване от четвъртия цикъл²⁸

- Обучение по въпроси, свързани с расовата дискриминация

83. В своя четвърти доклад ЕКРН препоръча на българските власти да засилят първоначалното и вътрешното обучение за съдии по въпроси на расовата дискриминация и по-специално, по разпоредбите на Закона за защита от дискриминация, а също така, да осигурят същото обучение за прокурори. В своите заключения, приети на 7 декември 2011 г., ЕКРН приветства предприетите мерки за осигуряване на обучение по въпроси, свързани с расовата дискриминация. Въпреки това, тя отбелязва, че броят на съдиите и прокурорите, които са преминали обучение, остава твърде малък. Тя счита, че трябва да се работи повече за осигуряване на обучение по разпоредбите на Закона за защита от дискриминация.
84. Според информацията, предоставена от властите, от 2005 г. тече дългосрочна програма за обучение на представители на съдебната власт по Европейската конвенция за правата на човека. Обучението по член 14 и по протокол 12 е задължително. Освен това, Националният институт на правосъдието (НИП) реализира специален модул за изпълнение на Закона за защита от дискриминация, като се обръща внимание и на въпросите на дискриминацията на расова и етническа основа, включително анализ на съдебната практика на Комисията за защита от дискриминация и на българските съдилища. През 2011 г. НИП организира специален семинар за обучение по въпросите на расовата дискриминация за съдии, разследващи магистрати и полицейски служители. Освен това, през 2012 г. НИП разработи заедно със Съвета на Европа специализирана програма за обучение на представители на съдебната власт по правата на човека, насочена към добри практики на държавите-членки в борбата с дискриминацията.
85. Комисията за защита от дискриминация също организира поредица от специализирани семинари за обучение по прилагането на Закона за защита от дискриминация, насочени към широк кръг участници, включително съдии, прокурори, разследващи магистрати, юристи и експерти от неправителствени организации за защита на правата на човека, специализирани в защитата от дискриминация.
86. ЕКРН също така бе информирана, че през 2011 г. в рамките на Програма „Прогрес“ на ЕС е реализиран съвместен проект от Министерството на труда и социалната политика, Комисията за защита от дискриминация и Институт „Отворено общество“, в рамките на който Комисията е разработила два специализирани модула за обучение за представители на съдебната власт по изпълнението на Закона за защита от дискриминация, единият от които е посветен на аспектите, свързани с наказателното производство, а другият - на гражданското производство.
87. С оглед на гореизложеното ЕКРН е удовлетворена, че нейната препоръка за междинно проследяване е била приложена по подходящ начин.

²⁸ В този раздел се разглежда и допълнителен въпрос, който не е сред препоръките за междинно проследяване от четвъртия цикъл, но е тясно свързан с една от тях (вж. § 91).

- **Функциониране на Комисията за защита от дискриминация**

88. В своя Четвърти доклад ЕКРН препоръча на българските власти да осигурят на Комисията за защита от дискриминация достатъчно човешки и финансови ресурси за откриване и управление на местни служби. В своето заключение, прието на 7 декември 2011 г., ЕКРН отбеляза, че Комисията има 18 местни клона, но ще са й нужни 28 клона, за да обхване всички райони в България. ЕКРН заключи, че е постигнат значителен напредък, но счете, че е от съществено значение да се положат повече усилия за откриване на повече местни клонове.
89. Властите са информирали ЕКРН, че вече са отворени 20 регионални офиса на Комисията, само 18 от които обаче са напълно функционални. Следователно, не се отбелязва напредък. В допълнение, регионалните офиси страдат от липса на оборудване и на човешки ресурси; те всъщност работят само с по един представител, без допълнителен персонал. Тяхната роля е да предоставят консултации на жертвите на дискриминация, да оказват съдействие при подаване на жалби до Комисията и да пренасочват случаи към Комисията в София. ЕКРН счита, че те играят много важна роля, и твърди, че са необходими повече усилия, за да стане възможно откриването на останалите местни клонове в цялата страна. Освен това, тези клонове могат да постигат реални резултати само с подходящи финансови и човешки ресурси.
90. ЕКРН подновява препоръката си към властите да създадат работещи местни служби на Комисията за защита от дискриминация във всичките 28 области на България, и да им предоставят подходящи финансови и човешки ресурси, за да функционират те ефективно.
91. В допълнение, ЕКРН също така би искала да привлече вниманието към препоръката, направена в Четвъртия доклад, българските власти да информират широката общественост за съдържанието и обхвата на Закона за защита от дискриминация, и да предприемат мерки, специално насочени към етническите и религиозните малцинства. Вследствие на измененията от 2012 г. днес законът изисква Комисията да информира обществеността чрез средствата за масово осведомяване за разпоредбите, приложими в областта на защитата от дискриминация. ЕКРН отбелязва, въпреки това, че брошури и информационни листовки за закона са налични само на български език, а някои и на английски, и че единственият език, на който се допуска да бъдат подавани жалби, е българският. Това очевидно възпрепятства достъпа до правосъдие на най-уязвимите групи в страната. ЕКРН счита, че трябва да се положат усилия, за да се изготви информация относно дискриминацията и средствата за правна защита на жертвите на различните езици, обичайно говорени в България. Формулярите за заявление до Комисията също трябва да бъдат на разположение на няколко езика за улесняване на процедурата по подаване на оплаквания от лица в най-голям риск от дискриминация.
92. ЕКРН препоръчва на Комисията за защита от дискриминация да изготви и публикува информация за дискриминацията, да разяснява процедурите за подаване на жалби за дискриминация на различни езици, които се използват в страната, и да я разпространява широко.

- **Интегриране на децата роми в обикновени училища**

93. В своя Четвърти доклад ЕКРН настоятелно препоръча на българските власти да продължават и да засилват процеса на интеграция на децата роми в обикновени училища с оглед на насърчаването на социалното многообразие. В своите заключения, приети на 7 декември 2011 г., ЕКРН

отбеляза със задоволство, че са приети редица мерки, което свидетелства за известен напредък, но стига до заключението, че тези усилия трябва да бъдат полагани постоянно за отстраняване на образователната пропаст между децата роми и децата, които не са роми.

94. Според НПО разделът за образованието в Националната стратегия за интегриране на ромите (НСИР) е сравнително добре разработен. Той определя седем цели и 40 интервенции. Те продължават основните тенденции в политиката за образователно интегриране на ромите от предишни години. В същото време, забелязват се редица пропуски. Например, една от целите е „гарантиране правото на равен достъп до качествено образование, включително чрез интеграция на ромски деца и ученици в етнически смесени детски градини и училища“ (известна като цел за десегрегация). Определени са четири задачи, отнасящи се до насърчаване на етнически смесено образование на предучилищно и университетско равнище, но не и на училищно равнище. Това се приема за сериозен недостатък, тъй като според горепосочения Граждански доклад за изпълнението на Националната стратегия за интеграция на ромите и Плана за изпълнение на Десетилетие на ромското включване, продължава да се наблюдава силна тенденция за записване на децата роми в училищата, които са разположени в ромските квартали. Повече от половината деца от ромски произход на училищна възраст (51,8 %) посещават образователни институции, в които по-голямата част от учениците са от ромски произход. Основната причина за това е тенденцията да се избира най-близкото училище като разстояние, но продължаващата дискриминация и отрицателното отношение към ромите също са значителен фактор за незаписването на децата роми в обикновените училища.
95. Колкото до положителните развития, ЕКРН отбелязва със задоволство, че измененията в Закона за народната просвета са въвели задължително двегодишно предучилищно образование, считано от 2010-2011 учебна година. Основната цел е да се осигури равен старт за всички деца, ранна социализация и развитие на уменията, необходими за влизане в първи клас. Според властите процентът на децата роми, записани в детски градини през 2011-2012 учебна година, е 81,5 %, а по-голямата част от ромските домакинства (92%) са съобщили, че има детска градина в радиус от 3 км от тяхното жилище.
96. Центърът за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства, създаден през 2005 г., продължава да финансира проекти в училища, детски градини и общини, предназначени да осигуряват равен достъп до качествено образование за децата от етническите малцинствени групи, а също така, запазване и развиване на тяхната културна идентичност. ЕКРН бе информирана, че през последните няколко години около 80 проекта са финансирани в цялата страна, включително такива, свързани с намаляване на напусканията на училище, обучение за учители по култура и традиции на етническите малцинства, и интегриране на родители роми в настоятелства на училища и детски градини. ЕКРН също така бе информирана, че отговорността за образователната десегрегация е прехвърлена на местните власти и че има известни успехи в преместването на ученици роми от изолирани в обикновени училища.
97. Същевременно, ЕКРН изразява съжаление, че макар българските власти да са определили подкрепата за образователната интеграция като основен приоритет в областта на образованието и независимо от изтъкнатите по-горе усилия, ниско слабите постижения в образователната сфера продължават, а равнището на напускане на училище остава непропорционално високо сред етническите малцинства, особено сред

учениците роми. Според официалните правителствени данни за 2011 г., докато средното училище е най-високата образователна степен, завършена от 52,3 % от българското население, само 9% от ромското население са завършили тази степен. Съотношението на групите, които никога не са завършвали никаква образователна степен, варира между 0,9 % за българите и 21,8 % за ромите.

98. Освен това, проведено от Комисията за защита от дискриминация проучване показва, че дискриминационните нагласи са ендемични в българската образователна система. Съгласно проучването 25 % от българските учители смятат, че децата от друг етнически произход следва да учат в отделни училища, а 20% са убедени, че децата от друг етнически произход имат различни възможности²⁹. Още по-тревожно е, че подобни нагласи са открити сред деца на около 4-5 годишна възраст. ЕКРН счита, че тези дискриминационни нагласи ясно показват, че предприетите досега инициативи не са довели до значителни промени.
99. В допълнение, ЕКРН изразява съжаление, че законопроектът за предучилищното и училищното образование, който е резултат от широк процес на консултации, включително с ромски НПО, и преобладаващо се разглежда като важна стъпка напред, е оставен настрана след политическите промени през 2013 г.
100. ЕКРН счита, че заключенията ѝ от 2011 г. са все още в сила, а именно, че трябва да бъдат полагани постоянни усилия за преодоляване на образователната пропаст между децата роми и децата, които не са роми.
101. Освен това, ЕКРН настоятелно препоръчва да се осигурят специални курсове по равенство и недискриминация за учители като част от тяхната задължителна начална подготовка и обучение на работното място.

2. Бежанци и лица, търсещи убежище

102. Както вече бе посочено в настоящия доклад, България понастоящем е изправена пред все по-голям приток на бежанци в резултат на конфликта в Сирия. Според правителствената статистика през 2013 г. в страната са влезли 11 606 лица, търсещи убежище. Повечето от тях живеят в правителствените центрове за приемане, които са претъпкани. Същевременно, бяха създадени спешни центрове, най-големият от които е в Харманли, на около 30 километра от турската граница. Този затворен център, фактически център за задържане, настанява търсещите убежище лица в палатки, жилищни контейнери и порутена сграда. Условието са ужасни, с недостатъчно предоставяне на хранителни продукти и хигиенни помещения, почти без медицински грижи и без достъп до психологически консултации или преводачески услуги. ЕКРН отбелязва със задоволство подобренията, които наскоро ѝ бяха съобщени от властите; днес във всички центрове за настаняване вече се предоставят медицински грижи, правна помощ и топла храна. Тя напълно разбира, че настоящата ситуация е трудна за българските власти, и ги насърчава да използват разумно и ефективно всяка бъдеща финансова помощ, за да гарантират, че търсещите убежище и бежанците имат достъп до нормални условия на живот и до всички други услуги при приемане, изисквани от закона, а също така, да подобряват процедурите за определяне на статут на бежанец.

²⁹ Darik News, 7 август 2012 г.: http://dariknews.bg/view_article.php?article_id=944172&audio_id=115600.

103. ЕКРН е особено загрижена от решението, взето от правителството през октомври 2013 г., да построи 30-километрова, според властите, временна ограда на границата с Турция в области, където е най-лесно за мигрантите и бежанците да преминат в България. Такива действия могат да застрашат международните задължения на България по Конвенцията за статута на бежанците от 1951 г., ако действителните бежанци бъдат възпрепятствани да влизат на територията ѝ и търсене на международна защита. Освен това, физическите прегради допринасят за укрепване на стереотипа за лицата, търсещи убежище, като за опасни и нежелани. ЕКРН препраща към коментарите на Комисаря по правата на човека на Съвета на Европа по този въпрос³⁰.

104. ЕКРН настоятелно препоръчва на властите да премахнат всякакви погранични огради, които създават физически бариери за бежанците, търсещи международна защита.

3. Политики за борба с дискриминацията и нетолерантността към ЛГБТ лица

- Законодателни въпроси

105. ЕКРН отбелязва, че Наказателният кодекс в сила към днешна дата не посочва сексуалната ориентация³¹ и половата идентичност³² като мотиви за омраза в никой от своите конкретни членове, посветени на словото на омразата и на други престъпления, мотивирани от омраза (вж. §§ 3-4 и 14 от този доклад). Като следствие от това, в редките случаи, в които хомофобски нападения са съобщавани и преследвани, заподозрените често се обвиняват в нарушението „причиняване на телесни повреди с хулигански мотиви“. Въпреки това, ЕКРН бе информирана, че предложените изменения в Наказателния кодекс, представени на обществеността през април 2012 г., включват сексуалната ориентация в основанията в членове 162 и 163. Тъй като законопроектът все още не е приет, ЕКРН насърчава властите да включат сексуалната ориентация и в член 116, параграф 1, точка 11 (убийство, извършено по хулигански, расистки или ксенофобски подбуди) и в член 131, параграф 1, точка 12. Те следва също така да включат и половата идентичност като защитено основание по всички посочени по-горе членове от Наказателния кодекс.

106. ЕКРН препоръчва на властите да включат сексуалната ориентация и половата идентичност във всички членове от Наказателния кодекс, които разглеждат словото на омразата и мотивираните от омраза престъпления (членове 162, 163, 131 и 116).

³⁰ В интервю за Българската национална телевизия на 6 ноември 2013 г. Комисарят по правата на човека заяви: „В своята политика по отношение на бежанците България трябва да не забравя своите международни задължения, произтичащи от подписани конвенции. Страната не може да затвори своите граници с Турция или с която и да било друга своя съседка. Оградите са неефективни и твърде скъпи. Хората ще намерят начини да се промъкват около тях и това ще бъде още по-опасно. Би било много по-мъдро вместо това парите да се използват за подобряване на условията в центровете за приемане и политиките за интеграция.“

³¹ „Сексуалната ориентация се отнася до способността на всяко лице за дълбоко емоционално, чувствено и сексуално привличане към, и интимни и сексуални отношения с лица от друг пол или от същия пол, или от повече от един пол“, Принципи от Джокякарта относно приложението на международното право в областта на правата на човека във връзка със сексуалната ориентация и половата идентичност.

³² „Половата идентичност се отнася до дълбоко усещания вътрешен и индивидуален опит на всяко лице за пола, който може да съответства или не на пола по рождение, включително личното усещане за тялото (което може да включва, ако бъдат свободно избрани, изменения на телесния изглед или функция с медицински, хирургически или други средства) и други начини за изразяване на пола, включително дрехи, слово и маниери“, пак там.

107. В областта на гражданското и административното законодателство Законът за защита от дискриминация включва като основание за дискриминация сексуалната ориентация, но не и половата идентичност. ЕКРН счита, че половата идентичност трябва да бъде включена, за да се осигури съгласуваност с наказателното законодателство в съответствие с препоръката ѝ по-горе и единен подход по отношение на поведение, насочено срещу сексуалната ориентация и половата идентичност.
108. ЕКРН препоръчва на властите да изменят Закона за защита от дискриминация, като включат половата идентичност като основа на дискриминация.
109. ЕКРН отбелязва, че България изрично признава в националното си законодателство относно търсещите убежище и бежанците, че сексуалната ориентация е включена в понятието „принадлежност към определена социална група“³³. На тази основа търсещи убежище лица, които бягат от преследване поради своята сексуална ориентация, могат да получат международна защита.
110. ЕКРН също така препраща към своите коментари и препоръки във връзка със Закона за радиото и телевизията в §§ 42 и 43 от настоящия доклад.

- **Данни**

111. ЕКРН отбелязва, че липсват официални данни за ЛГБТ население в България. Освен това, тъй като наказателното законодателство не признава нарушенията, извършени на основание на сексуалната ориентация и половата идентичност, не са налице съответни статистически данни за словото на омразата или за мотивираните от омраза престъпления. Ограничената налична информация идва от неправителствени организации. Според тях през последните години е имало шест случая на насилие срещу ЛГБТ лица, само един от които е довел до съдебно преследване и осъждане на извършителя (вж. § 59).
112. ЕКРН препоръчва на властите да събират данни за словото на омразата и мотивираните от омраза престъпления срещу ЛГБТ лица, включително за броя на случаите, които са докладвани, разследвани и преследвани.
113. ЕКРН бе информирана, че пред Комисията за защита от дискриминация са изложени 10 случая, в които се твърди дискриминация на основата на сексуална ориентация, като във всички случаи Комисията се е произнесла в полза на пострадащото лице. Това показва, че съществуват дискриминация и нетърпимост към ЛГБТ лица в България, и ЕКРН приветства признаването от българския орган за борба с дискриминацията на такава дискриминация като нарушаване на основните права.
114. ЕКРН разбира, че българският закон разрешава събирането на лични данни със съгласието на засегнатите лица. Тя припомня, че съгласно Препоръка CM/Rec(2010)5 на Комитета на министрите на Съвета на Европа относно мерките за борба с дискриминацията, основана на сексуалната ориентация или половата идентичност, личните данни, отнасящи се до сексуалната ориентация и половата идентичност на дадено лице, могат да бъдат събрани, когато това е необходимо за изпълнението на конкретни, законни и легитимни цели. Ясно е, че без такава информация не може да има

³³ Доклад на Комисаря по правата на човека към Съвета на Европа „Дискриминация на основата на сексуалната ориентация и половата идентичност в Европа“ (Второ издание, публикация на Съвета на Европа, септември 2011 г.).

основа за разработването и прилагането на политики за борба с нетолерантността и дискриминацията срещу ЛГБТ лица.

115. ЕКРН насърчава властите да предприемат изследване и събиране на данни за ЛГБТ лица в България, както и относно дискриминацията и нетолерантността срещу тях.

- **Насърчаване на толерантност и борба с дискриминацията**

116. Според неотдавнашно ЛГБТ проучване на Агенцията на Европейския съюз за основните права 91% от анкетирания смятат, че в България положителните мерки за насърчаване на зачитането на правата на човека на ЛГБТ общността са сравнително редки или много редки. Проучването показва, че много ЛГБТ лица трябва да крият своята сексуална ориентация в училище или на работното място. 19% от анкетирания заявяват, че са били дискриминирани поради своя ЛГБТ статус при търсене на работа; 25 % от тях се чувстват дискриминирани на работното място; 12 % се чувстват дискриминирани при търсене на жилище за наем или покупка; 9% твърдят, че се чувстват дискриминирани от здравния персонал³⁴.
117. Относно заетостта, според проучване, извършено от Институт „Отворено общество“ в София, малко над 40% от анкетирания смятат, че „нетрадиционната“ сексуална ориентация е пречка за конкуренцията в пазара на труда. В отговор на въпроса „Кого никога не бихте наели на работа?“, повече от 25% отговарят „хомосексуалист“³⁵. Транссексуалните лица и лицата с полово самоопределяне, различно от определения при раждането им пол, срещат най-големи затруднения при достъпа до работни места и са най-често уволнявани от работа.
118. ЕКРН отбелязва, че сексуалната просвета не влиза в основната учебна програма в България, но някои аспекти от нея са включени в здравната просвета и в учебни дисциплини като „Биология“ или „Човек и природа“. Въпреки това, не съществува задължение за учители по тези дисциплини да обсъждат сексуалната ориентация, транссексуални или интерсексуални въпроси в своите часове. ЕКРН бе информирана, че транссексуалните ученици са най-често жертви на тормоз, а училищните политики не предвиждат специална подкрепа за тях.
119. ЕКРН отбелязва, че липсва специално законодателство, уреждащо смяната на пола за транссексуални и интерсексуални лица. Член 76, параграф 4 от Закона за гражданската регистрация предвижда, че име и пол могат да се променят само след съдебно производство³⁶. Няма определени процедури или критерии за удовлетворяване или отказ на молба за смяна на пола. Въпреки това, що се отнася до смяната на пола, много малкият брой дела, заведени досега (11), установява положителна тенденция; след оценка от психиатри и сексолози начинът, по който лицето се самоопределя, е основният критерий, на чиято основа да се вземе решение. Няма съдебна практика относно интерсексуални състояния. Изглежда те се третират чрез медицинска интервенция в ранното детство, без да се взема под внимание мнението на детето. ЕКРН изтъква, че тази практика не е в съответствие с

³⁴ LGBT Survey Data explorer 2013 of the EU Agency for Fundamental Rights (FRA) <http://fra.europa.eu/DVS/DVT/lgbt.php>.

³⁵ <http://bnr.bg/sites/en/Economy/Pages/1801discriminationonlabormarket.aspx>.

³⁶ Особеност на българската система е наличието на задължителни мъжки или женски суфикси на всяко име и задължително вписване на пола във всеки документ за самоличност.

международните стандарти и съвременния експертен опит по въпроса³⁷. ЕКРН счита, следователно, че законодателството трябва да бъде доразвито, така че да включва основните критерии и необходими стъпки във връзка с правното признаване на смяната на пола и смяната на пола. Например, смяната на пола не следва да бъде предпоставка за промяна на пола в личните документи³⁸.

120. ЕКРН препоръчва на властите да разработят законодателство за правно признаване на смяната на пола и за смяна на пола, което да бъде в съответствие с международните стандарти и експертен опит.
121. ЕКРН отбелязва, че операцията за смяна на пола се покрива от националната здравноосигурителна система. Хормоналното лечение, от друга страна, не се покрива, тъй като подобно лечение се предоставя само при „заболявания“. Разходите трябва да се поемат от заинтересованото транссексуално или интерсексуално лице. С оглед на факта, че хормоналната терапия е съществена част от смяната на пола, ЕКРН насърчава властите да обмислят предоставянето на финансова подкрепа за лицата, които имат нужда от такава терапия.
122. С оглед на посочените по-горе липса на информация за ЛГБТ в България и значителна дискриминация, тормоз и насилие, на които те са подложени, ЕКРН счита, че властите трябва да изготвят и приемат план за действие за

³⁷ Те включват следните:

- 1) Принципи от Джокьякарта от 2006 г. относно приложението на международното право в областта на правата на човека във връзка със сексуалната ориентация и половата идентичност. Принцип 18 призовава държавите да предприемат всички необходими законодателни, административни и други мерки, за да гарантират, че тялото на никое дете няма да бъде променяно необратимо чрез медицински процедури в опит да се наложи полова идентичност без пълно, свободно и информирано съгласие на детето в съответствие с възрастта и зрелостта на детето и съгласно принципа, че при всички действия по отношение на деца от първостепенно значение трябва да бъде висшият интерес на детето.
- 2) Резолюция 1952(2013) на Парламентарната асамблея на Съвета на Европа относно правото на децата на физическа неприкосновеност, която призовава държавите-членки да гарантират, че никой няма да бъде подложен на ненужно медицинско или хирургично лечение, което е по-скоро козметично, отколкото от жизнено важно значение за здравето, в кърмаческа или детска възраст, гарантира телесната неприкосновеност, автономия и самоопределение на заинтересованите лица и предоставя на семействата с интерсексуални деца подходящи съвети и помощ.
- 3) Становище № 20/2012 на швейцарската национална консултативна комисия по биомедицинска етика „За управлението на различията в развитието на пола. Етични въпроси, свързани с интерсексуалността“, в което се излагат убедителни аргументи срещу медицинската намеса по „психосоциални“ причини. Комисията също така призовава за отлагане на нерутинни лечения, докато детето бъде в състояние да даде съгласието си за това. <http://www.baq.admin.ch/nek-cne/04229/04232/index.html?lang=en>.
- 4) В Заключенията на Втория международен форум за интерсексуалността, организиран от ILGA и ILGA-Европа в Стокхолм на 9-11 декември 2012 г., се призовава за право на телесна неприкосновеност и самоопределение. На форума бе поискано да се сложи край на осакатяващите и „стандартизиращи“ практики като хирургически интервенции върху гениталиите, психологически и други медицински лечения, и бе изтъкнато, че личното, свободно, предхождащо и напълно информирано съгласие на интерсексуалните лица трябва да е задължително изискване във всички медицински практики и протоколи.
http://www.ilga-europe.org/home/news/for_media/media_releases/intersex_forum_2012_media_release.
- 5) ЕКРН отбелязва също, че през 2013 г. Германия стана първата европейска нация, която позволи бебета с характеристики и на двата пола да бъдат регистрирани като неопределен пол в удостоверенията за раждане.

³⁸ Съгласно доклада „Дискриминация, основана на сексуалната ориентация и половата идентичност в Европа“ (Второ издание, публикация на Съвета на Европа, септември 2011 г.) хирургическа интервенция, водеща до стерилизация, е изискване за правното признаване на смяната на пола в България. В допълнение, транссексуалните лица трябва да бъдат несемейни, за да бъдат официално признати в предпочитания пол.

увеличаване на толерантността към ЛГБТ лица и борба срещу хомофобията и трансфобията.

123. ЕКРН препоръчва на властите да изготвят и приемат план за действие за борба срещу хомофобията и трансфобията във всички области на ежедневиия живот, включително образование, трудова заетост и здравни грижи, като черпят вдъхновение от Препоръка CM/Rec(2010)5 на Комитета на министрите на Съвета на Европа относно мерки за борба с дискриминацията, основана на сексуалната ориентация и половата идентичност.

ПРЕПОРЪКИ ЗА МЕЖДИННО ПРОСЛЕДЯВАНЕ

Двете конкретни препоръки, за които ЕКРН изисква приоритетно изпълнение от българските власти, са следните:

- ЕКРН настоятелно препоръчва на българските власти да организират спешно кампания за повишаване на осведомеността, която да популяризира положителния образ на и толерантността по отношение на лица, търсещи убежище и бежанци, и да гарантира, че обществеността разбира необходимостта от международна закрила.
- ЕКРН препоръчва на Комисията за защита от дискриминация да изготвя и публикува информация за дискриминацията, да разяснява процедурите за подаване на жалби за дискриминация на различни езици, които се използват в страната, и да я разпространява широко.

Не по-късно от две години след публикуването на този доклад ЕКРН ще проведе процес на междинно проследяване по тези две препоръки.

СПИСЪК НА ПРЕПОРЪКИТЕ

Мястото на препоръките в текста на доклада е посочено в скоби.

1. (§2) ЕКРН отново препоръчва на България да ратифицира във възможно най-кратки срокове Протокол № 12 към Европейската конвенция за правата на човека.
2. (§5) ЕКРН препоръчва пропуските в предлаганата по член 164, параграф 1 от Наказателния кодекс защита да бъдат запълнени и религията да бъде включена като основание в член 162, параграф 1 и член 163. Цветът на кожата, езикът и гражданството следва да бъдат включени като основания за извършването на престъпленията, посочени в членове 162 и 163.
3. (§7) ЕКРН препоръчва заканите срещу лице или съвкупност от лица на основание на техните раса, цвят, език, религия, националност или национален или етнически произход да бъдат включени в Наказателния кодекс.
4. (§9) ЕКРН препоръчва Наказателният кодекс да бъде изменен, като в него се включи разпоредба срещу публичното изразяване с расистки цели на идеология, която отстоява превъзходството на, или която подценява или охулва съвкупност от лица на основание на техните раса, цвят, език, религия, националност или национален или етнически произход.
5. (§11) ЕКРН препоръчва инкриминиране на расовата дискриминация при упражняване на обществена служба или професия.
6. (§13) ЕКРН насърчава властите да разгледат възможността за подвеждане на юридическите лица под наказателна отговорност за престъпления с расистка мотивация.
7. (§15) ЕКРН за пореден път препоръчва на българските власти да добавят в Наказателния кодекс разпоредба, която изрично да постановява, че расистката мотивация при всяко обикновено престъпление представлява отегчаващо вината обстоятелство.
8. (§18) ЕКРН препоръчва цветът на кожата и езикът да бъдат включени като основания в член 4 от Закона за защита от дискриминация, в съответствие с нейната Обща политическа препоръка № 7, § 1.
9. (§20) ЕКРН препоръчва дискриминацията по асоциация и оповестеното намерение за дискриминиране да се включат като форми на дискриминация в Закона за защита от дискриминация.
10. (§22) ЕКРН препоръчва в Закона за защита от дискриминация изрично да се посочи, че публичните органи са длъжни да гарантират, че страните, на които предоставят договори, заеми, субсидии или други облаги, зачитат и насърчават политика на недопускане на дискриминация, и че нарушаването на това условие може да доведе до прекратяване на договора, субсидията или другите облаги.
11. (§24) ЕКРН препоръчва в Закона за защита от дискриминация да бъде включена разпоредба, съгласно която дискриминационни разпоредби, включени в индивидуални или колективни договори или споразумения, вътрешни правилници на предприятия, устави, управляващи сдружения със стопанска или с нестопанска цел, и устави, управляващи свободни

професии и работнически и работодателски организации, трябва да бъдат изменени или обявени за нищожни и загубили законна сила.

12. (§26) ЕКРН настоятелно препоръчва на властите да добавят в Закона за защита от дискриминация разпоредба, която да въвежда задължение за прекратяване на публичното финансиране на организации или политически партии, които насърчават расизма.
13. (§29) ЕКРН препоръчва в Закона за защита от дискриминация да бъде включена разпоредба, която изрично забранява членовете на Комисията за защита от дискриминация да получават указания.
14. (§33) ЕКРН настоятелно препоръчва на властите да продължават да следят отблизо многобройните екстремистки групи и политически партии, които функционират в България, и да предприемат бързи действия срещу всички престъпни дейности, в които те участват, включително подбуждане към дискриминация, омраза и насилие.
15. (§39) ЕКРН настоятелно препоръчва на властите да предприемат спешни мерки, за да гарантират, че всеки, който използва словото на омразата, определено в член 162, параграф 1 и член 164, параграф 1 от Наказателния кодекс, е надлежно преследван и санкциониран.
16. (§43) ЕКРН препоръчва разпоредбите на Закона за радиото и телевизията относно словото на омразата да бъдат изменени, за да включат като основание и сексуалната ориентация.
17. (§46) ЕКРН настоятелно препоръчва на властите да насърчават Съвета за електронни медии да предприема действия във всички случаи на разпространение на слово на омразата. Той следва също така да бъде насърчен да увеличи размера на глобите за нарушения на разпоредбите на Закона за радиото и телевизията във връзка със словото на омразата, така че те да действат наистина разубеждаващо, както и да използва в по-голяма степен възможността за отнемане на лицензии за излъчване, когато е уместно.
18. (§49) ЕКРН настоятелно препоръчва на българските власти да организират спешно кампания за повишаване на осведомеността, която да популяризира положителния образ на и толерантността по отношение на лица, търсещи убежище и бежанци, и да гарантира, че обществеността разбира необходимостта от международна закрила.
19. (§60) ЕКРН насърчава властите да се възползват в пълна степен от разпоредбите на Наказателния кодекс, по-специално насочени към расистко насилие, във всички случаи, в които това е уместно.
20. (§79) ЕКРН настоятелно препоръчва на властите да предвидят достатъчно финансиране за ефективност на Националната стратегия за интегриране на ромите. Те следва също така да намерят решения, в тясно сътрудничество с всички засегнати общности, така че Националният съвет за сътрудничество по етническите и интеграционните въпроси да функционира по-ефективно за интеграция на малцинствата.
21. (§81) ЕКРН препоръчва на властите да работят в тясно сътрудничество с ВКБООН за разширяване във времето и подобряване на интеграционния пакет за бежанци.
22. (§90) ЕКРН подновява препоръката си към властите да създадат работещи местни служби на Комисията за защита от дискриминация във

всичките 28 области на България, и да им предоставят подходящи финансови и човешки ресурси, за да функционират те ефективно.

23. (§92) ЕКРН препоръчва на Комисията за защита от дискриминация да изготвя и публикува информация за дискриминацията, да разяснява процедурите за подаване на жалби за дискриминация на различни езици, които се използват в страната, и да я разпространява широко.
24. (§104) ЕКРН настоятелно препоръчва на властите да премахнат всякакви погранични огради, които създават физически бариери за бежанците, търсещи международна защита.
25. (§106) ЕКРН препоръчва на властите да включат сексуалната ориентация и половата идентичност във всички членове от Наказателния кодекс, които разглеждат словото на омразата и мотивираните от омраза престъпления (членове 162, 163, 131 и 116).
26. (§108) ЕКРН препоръчва на властите да изменят Закона за защита от дискриминация, като включат половата идентичност като основа на дискриминация.
27. (§112) ЕКРН препоръчва на властите да събират данни за словото на омразата и мотивираните от омраза престъпления срещу ЛГБТ лица, включително за броя на случаите, които са докладвани, разследвани и преследвани.
28. (§115) ЕКРН насърчава властите да предприемат изследване и събиране на данни за ЛГБТ лица в България, както и относно дискриминацията и нетолерантността срещу тях.
29. (§120) ЕКРН препоръчва на властите да разработят законодателство за правно признаване на смяната на пола и за смяна на пола, което да бъде в съответствие с международните стандарти и експертен опит.
30. (§123) ЕКРН препоръчва на властите да изготвят и приемат план за действие за борба срещу хомофобията и трансфобията във всички области на ежедневиия живот, включително образование, трудова заетост и здравни грижи, като черпят вдъхновение от Препоръка СМ/Рес(2010)5 на Комитета на министрите на Съвета на Европа относно мерки за борба с дискриминацията, основана на сексуалната ориентация и половата идентичност.

БИБЛИОГРАФИЯ

В настоящата библиография са изброени основните публикувани източници, използвани при проучването на положението в България: списъкът не трябва да се счита за изчерпателен и обхващащ всички източници на информация, до които ЕКРП е имала достъп при изготвянето на доклада.

European Commission against Racism and Intolerance (ECRI)

1. ECRI (2012a), Conclusions on the implementation of the recommendations in respect of Bulgaria subject to interim follow-up, CRI(2012)7.
2. ECRI (2009a); Fourth report on Bulgaria, CRI(2009)2.
3. ECRI (2004a), Third Report on Bulgaria, CRI(2004)2.
4. ECRI (2000a), Second report on Bulgaria, CRI(2000)1.
5. ECRI (1998a), Report on Bulgaria, CRI(98)46.
6. ECRI (1996), General Policy Recommendation No. 1: Combating racism, xenophobia, antisemitism and intolerance, CRI(96)43.
7. ECRI (1997), General Policy Recommendation No. 2: Specialised bodies to combat racism, xenophobia, antisemitism and intolerance at national level, CRI(97)36.
8. ECRI (1998b), General Policy Recommendation No. 3: Combating racism and intolerance against Roma/Gypsies, CRI(98)29.
9. ECRI (1998c), General Policy Recommendation No. 4: National surveys on the experience and perception of discrimination and racism from the point of view of potential victims, CRI(98)30.
10. ECRI (2000b), General Policy Recommendation No. 5: Combating intolerance and discrimination against Muslims, CRI(2000)21.
11. ECRI (2000c), General Policy Recommendation No. 6: Combating the dissemination of racist, xenophobic and antisemitic material via the Internet, CRI(2001)1.
12. ECRI (2003), General Policy Recommendation No. 7: National legislation to combat racism and racial discrimination, CRI(2003)8.
13. ECRI (2004b), General Policy Recommendation No. 8: Combating racism while fighting terrorism, CRI(2004)26.
14. ECRI (2004c), General Policy Recommendation No. 9: The fight against antisemitism, CRI(2004)37.
15. ECRI (2007a), General Policy Recommendation No. 10: Combating racism and racial discrimination in and through school education, CRI(2007)6.
16. ECRI (2007b), General Policy Recommendation No. 11: Combating racism and racial discrimination in policing, CRI(2007)39.
17. ECRI (2009b), General Policy Recommendation No. 12: Combating racism and racial discrimination in the field of sport, CRI(2009)5.
18. ECRI (2011), General Policy Recommendation No. 13: Combating anti-Gypsyism and discrimination against Roma, CRI(2011)37.
19. ECRI (2012b), General Policy Recommendation No. 14: Combating racism and racial discrimination in employment, CRI(2012)48.

Other sources

20. National Strategy of Bulgaria for Integration of Roma (2012-2020).
21. Council of Europe (2011), Discrimination on grounds of sexual orientation and gender identity in Europe.
22. Council of Europe, Committee of Ministers (2010), Recommendation CM/Rec(2010)5 on measures to combat discrimination on grounds of sexual orientation or gender.
23. Council of Europe (2012), Reply by the Bulgarian Government to the questionnaire on the implementation of Recommendation CM/Rec(2010)5 of the Committee of Ministers, CDDH(2012) R 76 Addendum VIII, reply to question no. 10.

24. Council of Europe, Committee of Ministers (2013), Response of the Bulgarian authorities to the questionnaire concerning Recommendation CM/Rec(2010)5 on measures to combat discrimination on grounds of sexual orientation or gender identity.
25. European Court of Human Rights (ECtHR) (2000), Hasan and Chaush v. Bulgaria; Application no. 30985/96, Judgment.
26. ECtHR (2001), Stankov and the United Macedonian Organisation Ilinden v. Bulgaria, Application nos. 29221/95 and 29225/95, Judgment.
27. ECtHR (2004), Supreme Holy Council of the Muslim Community v. Bulgaria, Application no. 39023/97, Judgment.
28. ECtHR (2005a), United Macedonian Organisation Ilinden and Ivanov v. Bulgaria, Application no. 44079/98, Judgment.
29. ECtHR (2005b), Ivanov and Others v. Bulgaria, Application no. 46336/99, Judgment.
30. Cour européenne des droits de l'homme (2012), Yotova c. Bulgarie, Requête n° 43606/04, Arrêt.
31. ECtHR (2013a), Sindicatul "Păstorul cel Bun" v. Romania [GC], Application no. 2330/09, Judgment.
32. ECtHR (2013b), Maktouf and Damjanović v. Bosnia and Herzegovina [GC], Application nos. 2312/08 and 34179/08, Judgment.
33. Council of Europe, Commissioner for Human Rights (2010), Report by Thomas Hammarberg, of the following his visit to Bulgaria from 3 to 5 November 2009, CommDH(2010)1.
34. Council of Europe, Advisory Committee on the Framework Convention for the Protection of National Minorities (2012a), Second Opinion on Bulgaria, FCNM/II(2012)001.
35. Council of Europe, Advisory Committee on the Framework Convention for the Protection of National Minorities (2012b), Third report submitted by Bulgaria pursuant to Article 25, paragraph 2 of the Framework Convention for the Protection of National Minorities, ACFE/SR/III(2012)004.
36. European Roma and Travellers Forum (2012), Anti-Gypsyism in Bulgaria.
37. United Nations, Human Rights Council (2012), Report of the independent expert on minority issues, Addendum, Mission to Bulgaria (4 to 11 July 2011), A/HRC/19/56/Add.2.
38. United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR) (2013), A New Beginning – Refugee Integration in Europe.
39. Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE), High Commissioner on National Minorities (2012), Ljubljana Guidelines on Integration of Diverse Societies.
40. OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR) (2012), Hate crimes in the OSCE region – incidents and responses - Annual report for 2011.
41. OSCE – ODIHR (2013), Hate crimes in the OSCE Region: incidents and responses – Annual report for 2012.
42. Council Directive (EC) 2000/43/EC of the Council of the European Union of 29 June 2000 implementing the principle of equal treatment between persons irrespective of racial or ethnic origin.
43. Council Directive (EC) 2000/78/EC of the Council of the European Union of 27 November 2000 establishing a general framework for equal treatment in employment and occupation.
44. European Commission (2013), Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, Steps forward in implementing national Roma integration strategies, COM(2013)454 final.
45. European Commission (2014), Report from the Commission to the European Parliament and the Council on the Implementation of Council Framework Decision 2008/913/JHA on combating certain forms and expressions of racism and xenophobia by means of criminal law, COM(2014) 27 final.

46. European Parliament and Council Directive (EC) 2006/54/EC of 5 July 2006 on the implementation of the principle of equal opportunities and equal treatment of men and women in matters of employment and occupation.
47. European Union Agency for Fundamental Rights (FRA) (2013a), Opinion on the Framework Decision on Racism and Xenophobia – with special attention to the rights of victims of crime.
48. FRA (2013b), EU LGBT survey data explorer.
49. FRA (2013c), Making hate crime visible in the European Union: acknowledging victims' rights.
50. Amnesty International (2012), Changing laws, changing minds.
51. Article 19, Responding to hate speech against LGBTI people.
52. Bulgarian Helsinki Committee, Human rights in Bulgaria in 2012, Annual Report.
53. Courrier des Balkans, Bulgarie : des grillages et des barbelés pour arrêter les migrants, 12 novembre 2013.
54. Courrier des Balkans, Amnesty International, Bulgarie : agressions racistes contre des migrants, 14 novembre 2013.
55. Dimitrov, D., Grigorova, V. and Decheva, J. (2013), Civil Society Monitoring Report on the Implementation of the National Roma Integration Strategy and Decade Action Plan in 2012 in Bulgaria, Decade of Roma Inclusion Secretariat Foundation.
56. Dyankova, E. and Ilareva, V. (2012), Shadow Report 2010-2011, Racism and related discriminatory practices in Bulgaria, European network against racism (ENAR).
57. Dyankova, E. and Ilareva, V. (2013), Shadow Report 2011-2012, Racism and related discriminatory practices in Bulgaria, European network against racism (ENAR).
58. EUOBSERVER, Bulgaria unable to cope with Syrian refugees, 18 September 2013.
59. Euractiv.com, Sofia urged to keep nationalist party Ataka at arm's length, 3 July 2013.
60. European Network of Equality Bodies (Equinet) (2012), Brief Profile - Commission for Protection against Discrimination –Bulgaria (latest update on 12 June 2012).
61. European Roma Rights Centre (2012), Attacks against Roma in Bulgaria: September 2011-July 2012.
62. Equinet (2013), Equality Bodies Promoting Equality & Non-Discrimination for LGBTI People - An Equinet Perspective.
63. Fekete, L. (2012), Pedlars of hate: the violence impact of the European far Right, Institute of Race Relations.
64. Ilieva, M. (2012), Report on measures to combat discrimination, Directives 2000/43/EC and 2000/78/EC, Country Report 2011 – Bulgaria, European network of legal experts in the non-discrimination field.
65. Ilieva, M. Opposition bill to repeal the antidiscrimination act, European network of legal experts in the non-discrimination field, 5 September 2012.
66. Integro Association (2012), Review of the National Roma Strategy of Bulgaria.
67. International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association (ILGA)-Europe (2013), Annual Review.
68. Kolev, D. (2013), Monitoring and evaluation of the National Roma Integration Strategies (focus on Bulgaria and Romania), Center for Interethnic Dialogue and Tolerance "Amalipe".
69. Kukova, S. (2008), FRA Legal Study on Homophobia and Discrimination on Grounds of Sexual Orientation, report on Bulgaria.
70. Leviev-Sawyer, C., Siderov in shouting matches on Bulgarian breakfast television shows, Sofia Echo, 29 September 2011.
71. Novinite/Bnews.bg, Bulgarie : manifestation des nationalistes du VMRO contre l'afflux de réfugiés syriens traduit par Jaklina Naumovski, 23 septembre 2013.
72. Novinite.com, Sofia News Agency, Bulgaria Might Ban Nationalist Party 'Ataka' for Stirring Hatred Crime, 22 May 2011.

73. Novinite.com, Bulgarian Nationalists Demand Ban of Jehovah's Witnesses', 19 April 2011.
74. Novinite.com, Sofia News Agency, Bulgarian Volunteers Clean Facebook from Xenophobic Groups Society, 29 September 2011.
75. Novinite.com, Sofia News Agency, Socialist-Disappointed Bulgarian Roma Launch New Party, 18 August 2013.
76. Roma Virtual Network, The Anti-Gypsyism and Bulgarian Elections, 21 May 2013.
77. Romedia Foundation, Celebrating the 8th of April 2013 with Massive Protest by Roma Representatives in Bulgaria, 10 April 2013.
78. Sofia Echo, Bulgarian MPs condemn Ataka assault on Sofia mosque, 27 May 2011.
79. Sofia Globe, Facing refugee influx, Bulgaria to build 30km fence on Turkish border, 16 October 2013.
80. Sudetic, C., Roma in Political Life: Bulgaria – Political Manipulation and the Damage Done, Roma Initiatives Office, 10 September 2013.
81. The Scotsman, Bulgaria: Hardline Ataka party now fourth largest, 15 May 2013.
82. Tahir, O., The Anti-Gypsyism and Bulgarian Elections, Roma Network, 21 May 2013.
83. United States Department of State (2013), Bureau of Democracy, Human Rights and Labor, Bulgaria 2012 human rights report.
84. Zaharieva, E. (2012), The Burgas Attack and Antisemitism in Bulgaria, The Berlin International Center for the Study of Antisemitism (BICSA), BICSA Working Paper Series, No. 1.

ПРИЛОЖЕНИЕ: ПОЗИЦИЯ НА ПРАВИТЕЛСТВОТО

Настоящото приложение не представлява част от анализа и предложенията на ЕКРН, отнасящи се до положението в България

Съгласно своята процедура за изготвяне на докладите по страни ЕКРН води поверителен диалог с българските власти върху първия предварителен вариант на доклада. Редица коментари на властите бяха взети предвид и включени в окончателния вариант на доклада (който в съответствие със стандартната практика на ЕКРН може да отчете само развитието до 21 март 2014 г., датата на разглеждане на първия предварителен вариант).

Българските власти също така изказаха изричното желание като приложение към доклада да се включи и следната позиция.

Observations on the ECRI Fifth Report on Bulgaria

The Bulgarian authorities welcome the continued dialogue with the ECRI and have carefully considered the contents of the Fifth Report on Bulgaria.

The results of this exercise, including observations and additional information concerning certain issues raised by the ECRI, structured on the basis of the Report, are summarized in the present document.

General remarks

The Report rightly points out the strengthened legal and institutional framework for protection against discrimination and for implementing a modern state policy in the field of human rights.

It is regrettable, however, that some other very important contributions and comments of the authorities presented during the last contact visit have not been duly considered by ECRI. Some of the information presented by the Bulgarian authorities was used only partially or even disregarded. It would therefore be stated that with regard to the relevant issues our position remains unchanged.

Generally, it would be emphasised that ECRI must confine itself to issues within the scope of its mandate as approved by the member States of the Council of Europe. Likewise, findings and recommendations should be based on concrete confirmed facts. Any departure from this approach would inevitably undermine the credibility of the report as such. In addition, isolated cases of a private nature cannot serve as a basis for generalizations concerning the overall situation in the country.

Furthermore, some of the conclusions presented by the ECRI are based on information, provided by NGO's selected on the basis of unclear criteria, while neglecting information from other NGO's, uniting many more members and supporters and having a longer record of activities.

More use should be made by ECRI of official sources of information, such as the - widely available and very reliable - annual reports of the Ombudsman before the National Assembly. A more balanced approach towards the information and data, provided by the State authorities and non-governmental sources would certainly improve the pertinence and quality of the conclusions and recommendations of the ECRI reports in general.

In this context, the Fifth Report of ECRI on Bulgaria will be subject to further examination by the competent Bulgarian authorities in view of identifying and adopting further relevant measures to address, as appropriate, certain remaining real situations. Substantive observations and suggestions will also be tested against the existing social practice over a longer period of time and the results will be analysed in dialogue with the competent institutions at national and international level.

Legislation against racism and racial discrimination

The Bulgarian authorities would like to reiterate accession to Protocol No 12 to the ECHR is a matter of sovereign choice for each Member State. It is a fundamental principle of public international law that each state is free to decide whether to accede to any international legal instrument or not. ECRI is under obligation to strictly abide by this principle.

It would also be noted that the Constitution and the relevant laws of Republic of Bulgaria guarantee full protection against discrimination of any person under its jurisdiction in compliance with the relevant international standards. In 2003, the Bulgarian National Assembly adopted the Law on Protection against Discrimination (LPD), which provides for full protection against all forms of discrimination. It contains both substantive and procedural provisions aimed at enabling effective enforcement and achieving equality of status of persons belonging to risk groups.

However, the practical implementation of Protocol No 12 by its 18 States Parties and the practice of the ECtHR in this respect would be reviewed by Bulgaria, as appropriate.

Criminal Law Amendments

In 2009 the scope of application of article 162, paragraphs 1 and 2 of the Criminal Code was expanded. This decision was taken in response to the requirements of EU Framework decision 2008/913/JHA in the field of combating racism and xenophobia through criminal law. The amendment brought Bulgarian laws in conformity with the international obligations. The following provisions were affected: grounds of discrimination in the CRB (article 6, paragraph 2), the Law on Protection against Discrimination (article 4, paragraph 2) and the Criminal Code, which criminalizes any public incitement to violence or hatred.

As evident from the wording of article 162 of the Criminal Code, the provision specifies the grounds for discrimination “race”, “nationality” and “ethnicity”. Nationality can be defined as a cultural-historical community based on ethnic proximity, common religion, common language, historical past, cultural unity, common traditions and customs. In this sense, the Criminal Code penalizes the acts preaching or abetting discrimination, violence or hatred against a given group of persons based on the language used thereby.

As regards the “race”, Bulgarian authorities would like to highlight the fact that that “race” as a notion is implicitly contained in the provision of article 162 of the Criminal Code. There are two reasons for that: first, the Criminal Court has interpreted article 162 in the context of other national legislation. Paragraph 1, sub-paragraph 6 of the LPD specifies that “racial segregation” is defined as ‘performing of an action or omission, which leads to compulsory separation, differentiation or dissociation of persons based on their race, ethnicity or colour’. The court has referred to this provision when interpreting article 162. Therefore Bulgarian Criminal Court has interpreted the two articles in conjunction. That means that “race” is implicitly contained in Article 162 as result of its explicit inclusion in Paragraph 1, sub-paragraph 6. Second, the court has confirmed this interpretation in its use of international norms such as the definition of the term “racial discrimination” laid down in article 1 of the International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination (ratified by Decree of the State Council of 23.06.1966, Official Gazette, No 51 of 1966, issued by the Ministry of Foreign Affairs, promulgated in OG, No 56 of 10.07.1992, effective 4.01.1969), where in the term “racial discrimination” means any difference, exclusion, restriction or preference based on grounds of race, colour, ancestry, national or ethnic origin aimed to destroy or result in destroying or prejudicing the recognition, use or exercise on an equal footing of human rights and fundamental freedoms in political, economic, social, cultural or any other areas of public life. Therefore colour is an indicator implicitly contained in the provision of article 162 of the Criminal Code.

The Bulgarian authorities note the report’s recommendation to include the notion “sexual orientation”. Bulgarian authorities have current plans to include “sexual orientation” among the protected indicators. In fact, in the new draft of the Criminal

Code the identifier has already been incorporated. According to the draft, “protected indicator” means race, nationality, ethnicity, origin, religion, faith, health status, age, sex or sexual orientation.

As regards the Commission’s recommendation for supplementing article 144 of the Criminal Code (paragraphs 6-7), it should be noted that the provision of this article lays down deprivation of liberty of up to three years for a person who threatens another person with a crime against his or her person or property or against the person or property of his or her close relations and where this threat could evoke justified fear of its implementation. The provision is general and does not specify the intent elements of the crime (one of the main elements of the crime). Pursuant to article 54, paragraph 1 of the Criminal Code, when personalizing criminal liability the court takes into consideration the causes (incl. racial and xenophobic) for the commitment of the crime.

Criminal Prosecution of Legal Entities (paragraphs 12-13)

At present the Bulgarian law precludes the possibility for prosecution of legal entities, because the criminal liability may be sought only for personal acts.

The tort liability of legal entities does not concern personal acts committed by the entity, but has warranty and security nature against future infringements caused by people working or hired by the entity. In these cases the victim may seek remedy for the damages caused both from the wrongdoer and from the commissioning authority, i.e. the legal entity.

This warranty and security function is better served by tort rather than criminal sanctions because tort liability provides the right incentives for representatives of legal entities to perform their duties. Criminal sanctions can affect negatively the representatives’ economic decision making. The reason is that they will take undesirably cautious decisions. On the contrary, tort liability can lead to substantial financial sanctions that are sufficient to preclude further infringements of the law and ultimately lead to better human rights protection.

In regard to the recommendation contained in paragraph 15, it should be noted that according to the provision of article 56 of the Criminal Code for circumstances to be defined as attenuating and aggravating circumstances, they need to be reflected in the perpetrator’s behaviour when committing the crime. The issue is resolved by court practice. Racial grounds are assumed as an aggravating circumstance and are taken into consideration in the individualization of the penalty (e.g. Sentence No 275 of 19.07.2012 of Plovdiv District Court on criminal case of general nature No 7660/2011).

Civil and administrative law

Legal entities may be prosecuted in non-criminal proceedings under the Law on Protection against Discrimination (LPD).

Article 80, paragraph 2 of the LPD states the following: when an individual commits a violation while acting on behalf of a legal person, the latter will pay a fine of 250 to 2500 BGN. Other provisions of the LPD implicitly contain the rule for liability of legal entities for anti-discrimination violations (article 4, article 7, article 10, article 11, the whole Section One of Chapter Two of this Law, imposing a number of obligations to employers, most of which are legal entities, article 32, etc.).

The practice of the Commission for Protection against Discrimination (CPD) shows that often the liability of legal entities is sought for default on obligations under the LPD (*Judgement No 166/ 28.09.2011 on case file No179/2010 imposing a material*

sanction on NPP Kozloduy EAD in the amount of BGN 2000 for ascertained discrimination on the grounds of “personal status”). In addition, under article 74 of the LPD in the cases where the CPD has found violation of rights under the non-discrimination legislation, the victim may bring a claim in accordance with the general procedure for compensation against wrongdoers, including legal entities, which have caused the harm (as regards violations committed by public authorities, the compensation is adjudicated under the Law on the Liability Incurred by the State and the Municipalities for Damages). As regards court proceedings, pursuant to article 71, paragraph 1, sub-paragraph 3 of the LPD, simultaneously with the ascertainment of the violation, the court awards damages in cases where such damages have been sought.

Supplementing article 4 of the Law on Protection of Discrimination (paragraphs 18- 20)

The LPD defines comprehensive legal framework for the observance of the principle of equal treatment. The Law protects from discrimination all individuals on the territory of Bulgaria. All direct or indirect discrimination is expressly prohibited. The grounds for discrimination include sex, race, ethnicity, nationality, origin, religion or faith, education, beliefs, political affiliation, personal or public status, disability, age, sexual orientation, family status, property status, or any other grounds provided for by law or international treaties, ratified by the Republic of Bulgaria. The LPD also provides protection in the exercise of the right to work and in the right to education and training.

Non-discrimination in public contracts, grant loans, subsidies

Article 10 of the LPD provides that public authorities and local administrations shall, in the exercise of their powers, undertake all possible and necessary measures for achieving the purposes of the legal act, and therefore there is no obstacle to public authorities to enforce similar to the above-mentioned requirements. This is also valid in the award of contracts, grant of loans, provision of subsidies or other benefits.

Functioning of the Commission on Protection against Discrimination (CPD) (paragraphs 27-30)

The Bulgarian authorities would like to point out that the CPD is independent specialized national public body. The authorities aim to promote non-interference with the work of an independent public body. Separating independence from the full characteristics of “an independent specialized public authority” is essential for understanding the nature of the law and the implementing authority for its application, i.e. the Commission. The independence of the Commission is strengthened by the practice of the National Parliament regarding the amendments to the LPD. The amendments aim to achieve real independence in the operations of the Commission.

The independent nature of the Commission is also set forth in article 2, paragraph 1 of the Regulation on the Structure and Activity of the CPD.

Pursuant to article 41, paragraph 1 of the LPD the Commission is comprised of 9 members. At least four of them are lawyers. The National Assembly elects 5 of the members, including the chairperson and the deputy chairperson of the Commission, and the President of the Republic of Bulgaria appoints 4 of the members of the CPD.

Article 41, paragraph 3 promulgates diversity membership as a guarantee of sound and representative decision making. That is achieved through the principles of a balanced representation of men and women and inclusion of members from various

ethnic minorities. One of the members of the CPD was appointed on a prior proposal made by a nationally represented organisation of people with disabilities. This diversity principle has been strictly observed since the beginning of the Commission's first term in office.

Hate speech

The Constitution contains an explicit prohibition for the setting up and operation of organisations whose activity is directed at incitement to racial, religious or ethnic animosity, or at violation of citizens' rights and liberties (article 44, paragraph 2 of the CRB).

Moreover, the Law on the Political Parties (LPP) follows the constitutional provision and considers hate incitement and propaganda when it provides for the establishment, registration, activity, control, financing and termination of political parties.

The Constitutional Court is charged with the enforcement of these anti-hate provisions related to political parties. Pursuant to article 149, paragraph 1, sub-paragraph 5 of the CRB shall pronounce itself on any disputes concerning the constitutionality of the political parties and associations. The control on the constitutionality, exercised in such proceedings, should be judged both on the grounds of article 11, paragraph 4 of the CRB and on the grounds of article 6, paragraph 2.

Article 40, sub-paragraph 1 of the LPP provides for the dissolution of a political party in proceedings before the Sofia City Court. Judgement No 7 of 1992 of the Constitutional Court expressly points out that the dispute on the constitutionality of a party does not cover the prohibition under article 44, paragraph 2 of the CRB, which means that the latter is also within the powers of the Sofia City Court.

Following the amendments to the CRB in 2006, Members of Parliament may be prosecuted for offences at public law solely on authorization from the Parliament. Authorization for commencement of criminal proceedings is not required in case of a written consent of the Member of Parliament concerned (article 70, paragraphs 1 and 2 of the CRB). (Suppl. 3)

The Bulgarian institutions have undertaken consistent public diplomacy measures to promote tolerance and informational awareness towards the refugees and asylum seekers. The President Mr. Rosen Plevneliev and the Prime Minister Mr. Plamen Oresharski have presented a joint declaration condemning the xenophobia and racial hatred, as a world phenomena. The aim of the declaration was to identify appropriate measures in combating these negative tendencies. Similar position against inciting hatred, xenophobia, violence and discrimination was expressed also by other politicians, the academic community, non-governmental organizations and the media.

The Ministry of Interior and the State Agency for Refugees take complex measures to provide adequate assistance to the asylum seekers with regard to registration, the processing of requests for international protection and the overall reception.

One of the court proceedings concerned was initiated against the two books of Volen Siderov, Member of Parliament and a leader of a parliamentary group: *'The Boomerang of Evil'* and *'The Power of the Mammon'*. The claimants consider that the books are used for "anti-Semitic propaganda, inadmissible in modern European societies". The complaints concern the reprinting and distribution of the two books as an illegal activity of a Member of Parliament and a leader of a parliamentary group.

The court has sent the case to Sofia City Prosecutor's Office, on the grounds of article 59, paragraph 4 of the LPD, for exercise by the competent prosecutor of the powers for initiation of criminal proceedings or refusal to initiate such proceedings, as the case may be.

Paragraph 34 contains a statement, according to which some Bulgarian politicians have sent strong message to the public that asylum-seekers are a menace and a burden for Bulgarian society. Provided that the recommendations of ECRI have a reference to the words of the Bulgarian Minister of Interior, Bulgarian authorities would like to point out that they are not cited correctly in the Report. The Report uses part of a statement made at a press conference after an emergency meeting of the Council of Ministers held on the 21st of October 2013 for the purpose of evaluating the situation and the risks caused by the increased migration pressure that Bulgaria experienced.

The exact quote in the document published by the Press centre of the Council of Ministers concerning the measures to be taken in order to bring under control the situation with the asylum-seekers is as follows: "There is no country that has benefited from asylum-seekers entering its territory". In the context of the document this statement relates to the impending financial expenses connected with the various activities surrounding the reception, taking care, and integration of asylum-seekers and minimizing the social risk for the country.

The Report sets out the planned activities aiming to deal with "the very serious challenge relative to the Bulgarian capacity, such as the arrival of sometimes more than 200 illegal immigrants daily. The Report also argues for the need of financial assistance from the EU amounting to € 6 million (the most important point and a title of the document), which was later approved and received.

The complex approach that the Bulgarian government adopted in order to deal with the influx of asylum-seekers was later positively evaluated by the European Asylum Support Office, the UN's High Commissioner for Refugees and the European Commission.

In relation to paragraph 37 of the Report it has to be mentioned that there is a statistic preserved by the police for every reported case of hate speech (a crime under article 162, section 1 and article 164, section 1 of the Criminal Code). Every reported case is entered into a working integrated information system, that is in under the supervision of the Ministry of Interior.

Racist and homo/transphobic violence

In relation to paragraph 51 of the Report as well as in line with the act of violence from November 2013 mentioned in this paragraph, it has to be said that the offenders have been discovered, charged and sanctioned by being held under arrest. On the 24th of July 2014 the case is sent to the Sofia City Prosecutor's Office with a recommendation that the perpetrators are put on trial.

In relation to paragraph 53 of the Report concerning the accident from the 20th of May 2011 in Sofia in front of the "Banya Basha" mosque, several pretrial proceedings were initiated.

In regard to the statements contained in paragraph 38 of the Report, the Bulgarian authorities would like to note that for the period from 01.01.2008 to 31.12.2013, 57 pre-trial proceedings in total were initiated and conducted under article 164 of the Criminal Code. 9 people were convicted with enhanced sentences.

Racism on the Internet and in the Media

The Law on Radio and Television (LRT) of 2002 stipulates the “inadmissibility of broadcasts which incite to hatred on grounds of race, sex, religion or nationality”. The Council for Electronic Media (CEM) is an independent regulator. The Council’s task is to supervise the activities of radio and television broadcasters for compliance with the Act. It has the right to sanction violations by issuing decrees ranging from imposing fines on broadcasters to revoking their licenses.

The Council for Electronic Media has the obligation to ensure that freedom of speech and right to information in a pluralist media environment are observed. The Council is careful not to impact the programme policy and editorial independence of the providers of media services and considers inadmissible the use of censorship.

In addition, this regulator monitors the compliance with the LRT. The law contains two texts with imperative requirements for broadcasts. The first is prohibition of inciting to “hatred based on race, sex, religion and nationality” (article 8, paragraph 1). The second deals with any attempts at “preventing the creation or provision for broadcasting of any broadcasts in violation of the principles of article 10 herein and any broadcasts inciting to national, political, ethnic, religious or racial intolerance...” (Article 17, paragraph 2).

Article 10, paragraph 1 describes the principles that must be followed by the providers of media services in pursuit of their business. Two of these, described in sub-paragraph 5 - “inadmissibility of broadcasts inciting to intolerance among citizens” and sub-paragraph 6 - “inadmissibility of broadcasts which incite to hatred on grounds of race, sex, religion or nationality”, refer directly to the subject.

In addition to the regular monitoring the content of the broadcast radio and TV programmes for compliance with the above mentioned provisions, CEM officials carry out thematic observations (on conducted elections, protests in the country and reporting on the Syrian refugees issue).

Hate speech in electronic media is a priority in CEM’s work. In this regard the regulator also issues and organises the following:

1. Opinions and declarations concerning hate speech
2. Public discussions
3. Working meetings with radio and TV operators and various professional organisations on specific supervision-related problems
4. It also sends written warnings to providers of media services in response to complaints filed by citizens regarding hate speech. Most often these are signals in relation to programmes broadcasted on “SKAT” and “Alpha” TV channels
5. Carries out a regular monitoring of the broadcast content in the Bulgarian media to check compliance with the above specified legal provisions. The Council has also carried out observations in relation to conducted elections, protests in the country, as well as in connection with broadcast materials on refugees. The main parameter of the observation was the use of “hate speech”. Moreover, the Council monitors compliance with legal provisions for presence of discrimination elements in commercial broadcasts
6. CEM cooperates with governmental institutions, other authorities and non-governmental organisations. In addition to forwarding signals, complaints and letters “by competence” to other commissions, it participates jointly with their representatives in various initiatives

Integration policies

Bulgarian authorities would like to provide information on the following:

The National Strategy of the Republic of Bulgaria for Integration of Roma People (2012-2020) (NSRBIR) was constructed, by an interdepartmental working group with the broad and active participation of representatives of Roma NGOs and organizations working in the field of Roma integration. The National Strategy was adopted with a Resolution of the National Parliament on March 1, 2012. Bulgaria is the only country that adopted the Strategy with a resolution of its supreme legislative body.

The National Strategy is in line with the National Reform Programme of the Republic of Bulgaria (2011-2015), which is prepared in accordance with the approved by the European Council in June 2010 Strategy "Europe 2020" and in accordance with the new tool for better coordination of economic policies within the European Union, the so called "European semester", and the National Action Plan for the "Decade of Roma Inclusion 2005-1015" initiative. The strategy adopts and incorporates in one strategic document the objectives and measures of the strategic documents in the field of Roma integration such as: Strategy for the educational integration of children and students from ethnic minorities; Health Strategy for disadvantaged people belonging to ethnic minorities, 2005-2015, and the National Programme for improving the living conditions of Roma people in the Republic of Bulgaria for the period 2005-2015.

National Council for Cooperation on Ethnic and Integration Issues (NCCEII) has the main responsibility to implement the policies in this area. The NCCEII Secretariat (NCCEIIS) coordinates the process of regional planning. A number of meetings were held with mayors, representatives of regional and local administrations in the country, representatives of NGOs, experts from the World Bank and UNICEF. Pilot planning in Sofia Region was conducted. The NCCEII Secretariat prepared Supporting Guidelines for regional planning, which were provided to the regional and municipal administrations. Local operational teams were formed, which included representatives of the regional and municipal government, the territorial structures of the state institutions; representatives of local communities and NGOs. Support and coordination of this process has been done through field visits to 10 areas where NCCEIIS experts worked together with the teams, which prepared the regional strategies and municipal plans for Roma inclusion.

As a result of this comprehensive process, in the period 2012-2013, 27 municipal strategies and 220 municipal action plans were prepared and adopted. Currently there are 28 regional strategies that will be operating until 2020.

Municipal plans are biennial, and are based on adequate analysis of the needs and specifics of the local communities. The plans for Roma integration are specific and they indicate which of the actions and measures which can be implemented with local financial resources and those which require with outside help.

Financing of these integration measures in the action plan comes from the national budget, EU funds (provided through operational programs) or from other donors. When reporting the implementation of their action plans for 2013, the municipalities state that they are actively working on national programs and various projects/schemes under operational programs and other donor programs in the fields of education, health, housing, employment. The information is included in the Report on the implementation of NSRI.

In 2014, planning on national and local levels for the 2014-2020 period has began (the second period of the Action Plan). It will cover the next programming period of the European Union for the financial support provided by the EU institutions. The NCCEII Secretariat again coordinates the process on national level.

A review of the lessons learned from the first period of planning has been done, and recommendations have been made for the next period. Again, it has been highlighted the importance of the participation of representatives of the Roma community and NGOs working in the field of Roma integration at every stage of the process - planning, implementation, monitoring and evaluation. NCCEII and the other organizations, which left the council in 2013, have been actively working together in the implementation of the regional planning process. The advisory body, its secretariat and the local administration, together with the NGOs that conduct field work within communities have combined their efforts. Representatives of these organizations participated in the meeting and presented the conclusions and recommendations, based on their activities in this area.

Since last year, six Bulgarian municipalities have been involved in a joint programme of the European Commission and the Council of Europe ROMED2/ROMACT, which aims to increase the capacity to act both of local institutions and of the Roma community. The NCCEII Secretariat has promoted the launch of the program and maintains active relations with the relevant bodies within the Council of Europe and the European Commission. Cooperation is also evident from the fact that pilot action plans to 2020 will be developed in following six municipalities - Varna, Shumen, Sliven, Tundzha, Maglizh, Byala Slatina.

In addition to the national budget, the European Structural and Investment Funds (ESIF) will support the implementation of the National Strategy of the Republic of Bulgaria for Roma Integration (2012-2020). The implementation of regional strategies and municipal action plans for Roma integration will be provided primarily through the funding of integrated projects. The municipalities and Roma stakeholders will be the main beneficiaries. The projects will be designed to improve access to employment, education, quality health and social services. Measures will be taken to build tolerance for ethnic differences. That will lead to promotion of the cultures of the different ethnic groups.

Each regional administration has a separate Unit for Monitoring and Evaluation with clear, specific tasks and responsibilities. The important role of the units for monitoring and control was noted. The core of the main team the Unit for Monitoring and Evaluation consists of 6-8 people - representatives of the regional government, experts from the local administration, NGOs and others. The participants in the Unit for Monitoring and Evaluation usually have service or employment contracts in these organizations. Their new responsibilities for coordination and monitoring activities and evaluation of regional planning and execution are regulated with an order from the employer concerned and must be included in the job descriptions.

Under the current system for monitoring and control, information at the municipal, regional and national levels is collected by experts in the relevant departments and is summarized at the NCCEII Secretariat. The progress achieved in 2013 on implementation of the strategy by the responsible institutions has been reported in the Administrative Monitoring Report. Currently the report is presented to the National Parliament for adoption. The reports on areas with adjacent municipalities are also attached to it. Progress has also been reported to the European Commission.

The Secretariat of NCCEII has been defined as a beneficiary for the next programming period under OPHRD. The Secretariat will build an improved functional electronic system for monitoring and controlling the implementation of the National Strategy of

the Republic of Bulgaria for Roma Integration 2012-2020. The system will include information on municipal, regional and national levels within a unified information platform. It will perform accumulation, aggregation, data processing, which will improve the process of tracking and analyzing the results, and will contribute to the more effective evaluation of the implementation of integration policies on all levels. Performance measurement is an extremely complex and difficult process that will last years.

The National Strategy of the Republic of Bulgaria for Roma Integration (2012-2020) is also supported by projects and programs funded under the Economic Mechanism of the European Economic Area and the Norwegian Financial Mechanism, as well as under the Bulgarian-Swiss Cooperation Programme.

The activities of the Interdepartmental Working Group for resource support of Roma integration with EU funds, is aimed at supporting municipalities in terms of choice of schemes and operations to support the implementation of the action plans. The Interdepartmental Working Group on resource support to Roma integration with EU funds operates under the Commission for Implementation of the National Strategy, which was formed under the National Council for Cooperation on Ethnic and Integration Issues.

Policies for the integration of Roma people and disadvantaged people from other ethnic groups are an integral part of the national policy.

The National Strategy is applied in the framework of the overall policy of combating poverty and social exclusion. The strategic objective is clearly stated - creating conditions for equal Integration of people from other ethnic groups, including Roma people, or any other Bulgarian citizens in socially and economically vulnerable position. These conditions are created by providing equal opportunities and equal access to rights, benefits, goods and services, participation in all public areas and improving the quality of life in accordance with the principles of equality and non-discrimination.

Policy of the authorities on integration of refugees

The State Agency for Refugees (SAR) operates an Integration Centre which is directly engaged with the implementation of a National Programme for the Integration of Refugees.

The Integration Centre works in close cooperation with governmental institutions such as the Ministry of Labour and Social Policy, the Employment Agency, the Ministry of Education and Science, the State Agency for Child Protection, local administrations, and Sofia Municipality. It partners with non-governmental organisations for exchange of information and coordination in the field of employment, education and social integration of foreigners who have received international protection.

The Integration Centre:

- Supports the integration of foreigners who have received international asylum in Bulgaria by organising and delivering appropriate training and social orientation. Help is provided with professional qualifications, work referrals and other activities related to the integration of foreigners who have received international asylum;
- Carries out programmes for social protection and integration of foreigners with special needs and cooperates in social assistance and health care;

- Organizes and carries out activities for cultural adaptation of foreigners who are seeking or have received asylum; organizes sports and health and educational activities.

Integration activities aim to create conditions for complete accomplishment of foreigners who have received asylum and provide opportunities for development of their personal potential and active participation in the economic, social and cultural life of the Bulgarian society.

For the purpose of children's integration, pedagogical consultations on the rights of children refugees are held, including unattended minors. Refugee parents get acquainted with the Bulgarian culture and education. Work is done for their social inclusion in the Bulgarian environment by organising intercultural activities. These activities include the participation not only of refugee children and their parents but of Bulgarian children as well. Special attention is paid to studies and development of educational curricula and projects related to the education of the children refugees at Bulgarian schools.

An emphasis in the integration of refugees is put on their Bulgarian language skills. There are language courses for both children and adults. Highly qualified teachers provide the language training. The education is based on a curriculum approved by the Ministry of Education and Science (MES). After completing the course with duration of 600 academic hours, the refugees sit an exam before a commission and receive a certificate. The purpose of the children's training in Bulgarian is to enable them to become part of the Bulgarian educational system, to acquire language skills and gradually overcome the negative effects of their interrupted education. After completing the course, children sit an exam at the Regional Inspectorate of Education to determine the level of their knowledge in order to enrol them in a Bulgarian school.

Foreign minors seeking asylum or having received asylum may continue their education under the terms and procedure applied for Bulgarian citizens. For children studying at Bulgarian schools a day-care opportunity is provided. Regular meetings are held with the parents of children who are regular students at Bulgarian schools to clarify the rights and obligations of the students. Working meetings with the faculty staff are a regular practice, aimed at their inclusion in the educational system and prevention of early dropout of children from school.

In accordance with projects of non-governmental organisations, activities are organised for 5 to 16-year-old children and extracurricular education is provided in major subjects taught at school.

Jointly with the MES new curricula and standardized tests in Bulgarian have been developed, combined with for training refugee children. Training aids in accordance with developed and approved curricula are provided. The Integration Centres provide additional training in Bulgarian aimed to facilitate access to the educational system for refugee children who are to attend Bulgarian schools.

An expert from the Integration Centre assists with the translation and legalisation of diplomas of completed academic degrees by country of origin.

Foreigners who have received international asylum have full access to the vocational training provided at the Integration Centre. The training completes with a final exam and receiving a Certificate of Vocational Training.

The Centre operates at full capacity and professions are aligned to the attitudes and interests of foreigners. Many of those remaining in the country get jobs based on the acquired qualification. The financially stable ones start their own small business.

Foreigners who have received international asylum in Bulgaria have equal rights to Bulgarian citizens in regards to their access to the labour market. No direct or indirect discrimination is allowed in the exercise of their employment rights, based on nationality, origin, sex, sexual orientation, race, colour, age, political and religious beliefs, family, social and financial status and psychological and physical disabilities. According to the Employment Promotion Law foreigners who have received international asylum in Bulgaria may work in the country without a work permit.

The Integration Centre of the SAR assists the refugees' job search. It holds consultations for motivation and information about the choice of a profession. Foreigners who are registered as unemployed are entitled to all vocational orientation services offered by the Labour Offices directorates.

To facilitate foreigners' access to employment, the SAR together with the Council of Ministers works in close interaction with the Employment Agency and has signed an agreement on joint work (2011). As a result of this agreement labour exchanges are organised, providing opportunities for direct contacts and negotiation between refugees and employers.

To enhance refugees' employability the Ministry of Labour and Social Policy has developed and is about to implement, through the Labour Office directorates, a programme for training and employment of persons who received international asylum in 2013 and 2014 and who are registered with the Labour Office directorates. This group of unemployed persons is among the vulnerable groups in the labour market because the problems they face in finding jobs are specific, i.e. not knowing Bulgarian enough, not having documents of completed education and/or vocational qualification, not having any record of service and experience. The programme will ensure inclusion in Bulgarian language training for 200 persons, acquisition of vocational qualification for 100 persons and subsequent subsidised employment for 100 unemployed persons.

Based on the experience and good practices of other member states, the National Integration Strategy for Individuals Granted International Protection in Bulgaria (2014-2020) was adopted on 4 July 2014.m. The Strategy is focused on the refugees from vulnerable groups - unaccompanied minors and women. The Bulgarian authorities provide training for the minors in Bulgarian language and other subjects as well as courses in social orientation and cultural adaptation. The minors also receive social services, such as legal consultations.

Topics specific to Bulgaria

Training in racial discrimination issues

Intensive trainings of magistrates for the purpose of proper enforcement of anti-discrimination law (paragraph 83)

In accordance with the Programme of the National Institute of Justice and the internal programme of the prosecutor's office of the Republic of Bulgaria regular training is provided in subjects related to enhancement of the qualification and specialisation of prosecutors. The purpose of that training is to improve the efficiency of investigation of discrimination-based offences. For the period from

01.01.2008 to 31.12.2013, 205 prosecutors and 50 investigators were trained in the above-mentioned subjects.

In accordance with the duties from the Memorandum of Understanding between the Ministry of the Interior and the OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights of 2012, a two-staged training in preventing, discovering and investigating hate crimes was held at the Academy of the Ministry of the Interior. The training involved employees from the Capital Directorate of Interior as well as employees of the Regional Directorates of the Ministry of Interior. The persons, who were trained in this program, were investigators as well as employees of low enforcement agencies.

During the first stage of the training (training of instructors) issues concerning social diversity, the definition, variations and consequences of hate crimes, as well as the legal framework for regulating hate crimes, and the role of the police in preventing hate crimes, were discussed. Special attention was paid to the dangerous nature of hate crimes, and their negative impact on society.

Everyone who participated in this stage of the training received a special handbook for instructors on hate crimes, written in Bulgarian.

During the second stage of the training the instructors held many training sessions on a regional level. During the training the instructors explored issues such as the term “hate crime”, the law in this area (article 116, section 1, subsection 11 - committing murder or bodily harm for racist or xenophobic reasons - and article 131, section 1, subsection 12 - crimes against citizen equality and crimes against the freedom of religion).

In January 2014 an independent evaluator sent from the EU assessed positively the training program.

In the context of the policy of training employees of the Ministry of Interior in protection of human rights, with an emphasis on anti-discrimination measures, a note should be taken of the ISEC project “European Police and Human Rights”, which was successfully completed in 2013 and benefited the National Police Directorate, Ministry of Interior and its international partners - the police in Baden-Württemberg, and the Federal Police of Warsaw and the Belgian Federal Police.

This project involved drawing up of a methodology and a handbook for the training of instructors in protection of human rights, entitled “Police without discrimination”. They were translated into English, German, French and Polish. The project also involved a series of training seminars on a regional level.

Functioning of the Commission for Protection against Discrimination (CPD)

In relation to the Commission’s recommendation contained in paragraph 90 of the Report, Bulgarian authorities would like to note the following:

In compliance with article 40, paragraph 4 of the LPD the Commission opened additional offices in regional cities, staffed with regional representatives.

At present the Regional Representatives Directorate functions within the CPD. The directorate is comprised of 21 employees. There is 1 director and 20 regional representatives who hold the position “chief expert”.

The CPD has 21 regional offices opened as follows:

2008 - in Plovdiv, V. Tarnovo, Vidin, Montana, Burgas, Dobrich, Razgrad, Sliven and Lovech

2009 - in Vratsa, Kardjali, Silistra, Shumen and Gabrovo

2010 - in Pazardjik, Stara Zagora and Varna
2011 - in Blagoevgrad and Ruse
2012 - Pernik
2013 - Smolian

The CPD intends to open seven more offices and to appoint regional representatives. The goal is to cover all 28 regions in the country. The CPD is making best efforts to find premises in the respective regional cities for the new offices. The CPD has sought the assistance of the regional governors of Sofia, Yambol, Pleven, Kyustendil, Targovishte, Haskovo, and Sofia City for procurement of offices.

At present one regional representative works in each operational office. In 2012 and 2013 the CPD participated as an employer under a European project “New Beginning - from Education to Employment” of the Employment Agency with the Ministry of Labour and Social Policy and under the national programme “Career Start”. For a period of six months, under the European project, 12 young people were employed in 12 regional offices to support the work of the respective regional representative. The project ended at the end of July 2013.

Under the “Career Start” programme in the period from 01.11.2013 the CPD appointed 19 young employees to work in 19 regional offices for a term of 9 months, supporting the work of regional representatives.

The integration of Roma children into mainstream schools

Creating conditions for equal treatment and adaptation of Roma children and students to the educational environment is a priority of the Ministry of Education and Science, the regional inspectorates of education and municipalities. The following measures are being taken to this end:

- Exercising control on kindergartens and schools to prevent the existence of groups and classes based on ethnicity.
- Providing specialized help to the students from school psychologists and pedagogical counsellors in order to facilitate the mutual adaptation of Roma and other children to the new educational environment.
- Carrying out activities in kindergartens and schools for building positive attitudes to the educational integration of Roma children.
- Conducting workshops and other forms of parent education in order to remove negative stereotypes and build tolerant relationships.

The regulations of kindergartens, schools and supporting units and the job descriptions of pedagogical experts and non-pedagogical staff contain provisions and clauses for ensuring a tolerant attitude to the children from ethnic communities and creating a favorable school environment.

The Strategy for Reducing the Share of Early School Leaving (2013 - 2020) was adopted in 2013. It provides for policies and key measures for prevention of early school leaving and for offsetting its effect. Implementation of the strategy will contribute to reducing the number of early school leavers. The aim is to reach rates of below 11% by 2020. Other objectives include reducing social exclusion, enhancing the quality of the labour force and the well-being of individuals. Ensuring access to education and enhancing the quality of education for children and students from vulnerable ethnic communities is one of the policies and key measures for preventing early school leaving as set out in the Strategy.

By Order No RD 09-1887/21.12.2013 of the Minister of education and science a working group has been set up and a plan has been developed for the implementation of the Strategy for Reducing the Share of Early School Leaving (2013 - 2020) by 2015.

The Bulgarian authorities have certain reservations to the objectivity of statistics contained in paragraphs 94 and 95 of the Report.

Within its records the MES does not gather information based on ethnicity;

The NSI does not gather statistics on the specified characteristics for the community concerned (from the specified statistics it is not clear whether the statistics refer to children aged 3 to 6 years, 4 to 6 years or aged 3-4 to enrolment in grade one). In fact the NSI has no annual statistics (excluding the census) from gathering ethnicity based data.

Bulgarian authorities are aware of two studies dealing with the problems of school enrolment and attendance in combination with family environment (incl. ethnicity based statistics - *“Reasons for children dropping out of school”* and *“Lost Future? A research of the phenomenon of children left outside of the school system”*). Both were commissioned by UNICEF, the first research was carried out by “Vitosha Research” and the second one was conducted by Open Society Institute. Both studies, however, do not consider the group of the smallest children and the studies are based on earlier period data.

The statistics of 81.5% for 2011-2012 astonishingly matches the NSI statistics on the “Group net rate of enrolment of the children in kindergartens - total” for the same school year (*Table - Edu_1.2.1.xls at address, <http://www.nsi.bg/bg/content/3422/групов-нетен-коэффициент-на-записване-на-децата-в-детските-градини---общо-за-страната>*).

It is not logical to have the enrolment rate statistics on Roma children that high at this stage and drastically dropping below the normal rate for the country at all the other stages. In fact, if the figures are true, this would mean that the Roma children have no problem with pre-school attendance.

Refugees and asylum seekers

Bulgaria adheres to the principle of non-refoulement laid down in the Charter of Fundamental Human Rights of the European Union, the Treaty on the Functioning of the European Union, the UN Convention relating to the Status of Refugee, the Schengen Borders Code and other EU secondary legislation acts.

All border control check points (BCCP) are open around the clock.

Any person may apply to Border Police authorities to request asylum in Bulgaria and receive adequate information on his or her rights.

Any person may file an application for asylum at the border orally, in writing or otherwise (with gestures) and if it is necessary an interpreter/translator or expositor is provided. Any discrimination based on sex, race, nationality, ethnicity, citizenship, origin, religion or faith, disability, age, sexual orientation, family status is prohibited.

The procedures for receiving asylum in Bulgaria are explained to every person in printed information materials in different languages provided by UCHCR, SAR and BHC, as well as by an interpreter/translator assisting with the completion of the application for asylum in Bulgaria. Most of the interpreters/translators are naturalized citizens from the countries of origin of the migrants and asylum applicants. Thus they receive additional information from persons who originate from their or similar nationality, ethnicity or culture, in an accessible language and in an accessible way, about their right to receive asylum.

Like other Member States who have faced particular pressure from mixed migration and asylum flows, the Bulgarian government applies a complex and balanced

approach for addressing the difficult situation. A key element in this approach is the implementation of the obligations under the EU legislation and the international legal instruments in the field of fundamental rights and asylum, including the principle of non-refoulement.

Bulgarian authorities appreciate the fact that, in writing the paragraph of the Report concerning the situation with the asylum-seekers in Bulgaria, ECRI have taken into account its comments regarding the improvements in the conditions in the reception centres in Bulgaria.

It should be very clearly stated that the border with Turkey is not “closed”. All border crossing points are open and accessible. The border control has been strengthened, inter alia by the deployment of additional police officers and technical equipment, in line with the Schengen catalogues and the integrated border management model of the EU. The objective is to prevent illegal migration and in the same time to encourage the asylum seekers to use more orderly and safe routes.

As part of the comprehensive approach, after thorough analysis, the competent Bulgarian authorities decided to construct a temporary fence along a 30 km section of the border with Turkey, which represents just 12 per cent of the whole Bulgarian-Turkish land border. The need and the objectives of this construction have been explained in details to the European Commission in a letter from 22 October 2013, as well as to the Turkish side, in order to avoid any misunderstandings or wrong interpretations. The purpose of the construction of the temporary fence is to facilitate border control but equally important to minimise the risks related to border crossings by redirecting the migration flows to other parts of the common border. The terrain in this section of the border is very rugged which significantly limits the visibility of the surveillance equipment and the border patrols. As a result, the capability of the Border Police to react in possible emergency situations is also restricted. In these circumstances it is crucial, especially during the winter season, to consider the safety of the persons crossing the border. No funding by EU or other donors was used for the construction of the fence.

The Bulgarian government pays the necessary attention to the integration of the third country nationals receiving international protection. Based on the experience and good practices of other Member States, the National Integration Strategy for Individuals Granted International Protection in Bulgaria (2014-2020) was adopted on 4 July 2014. The Strategy is focused on the refugees from vulnerable groups - unaccompanied minors and women. The Bulgarian authorities provide training for the minors in Bulgarian language and other subjects as well as courses in social orientation and cultural adaptation. The minors also receive social services, such as legal consultations.

The Bulgarian government uses the experience and the best practices of other EU Member States. In the preparation of strategic documents international organizations, NGOs and local authorities are involved.

The national integration policy envisages a clear distinction between the functions the different stakeholders, establishing a working coordination mechanism, provision of the necessary financial recourses, communication campaigns on supporting the integration. The education institutions - schools, universities, institutes and academies are actively involved in the integration policy. Refugees graduated in Bulgaria are being employed, in order to support and facilitate the integration of the newly arrived. Being familiar with the Bulgarian language and culture they play the role of social mediators.

Policies to combat discrimination and intolerance against LGBT persons

Although effective, the Bulgarian Criminal Code does not expressly contain a provision specifying sexual orientation/sex identity as an aggravating circumstances motive in committing the various types of offences and in determining the punishment. However, the general provisions of the Criminal Code apply and the court takes into consideration, *inter alia*, the motives for committing the crime (article 54, paragraph 1). That includes the potential sexual orientation and sex identity as a motive. If it is ascertained that the motive for committing a given offence is sexual orientation/sex identity, in all cases this is considered as an aggravating circumstance.

A new provision in the draft Criminal code is under deliberation. That provision is planned to deal with incitement to hostile acts and hatred related to sexual orientation or sex identity through speeches, in the press or through other mass media, including electronic information systems.

Additional Statistics

The Bulgarian authorities would like to draw attention to the Statistics on the number of complaints received by the Commission for Protection against Discrimination in relation to discrimination based on race, citizenship, ethnicity, religion and sexual orientation and the outcomes of the cases.

Indicator> ----- Year V	Race	Ethnicity	Citizenship	Religion	Sexual orientation	Faith	Belief
2012	1 - 1	52 - 37	6 - 4	7 - 1	2 - 0	1 - 0	10 - 5
2011	4 - 4	48 - 43	9 - 9	4 - 4	9 - 8	0 - 0	3 - 2
2010	1 - 1	35 - 35	8 - 8	0 - 0	3 - 3	1 - 1	3 - 3

Sofia, September 2014

